Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 188 (15811) | 1981 оной августын 15, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

КПСС-эй ОБКОМОЙ III ПЛЕНУМ

Үсэгэлдэр, августын 14-нэй үдэр Улаан-Үдэдэ КПСС-эй обкомой III пленум боложо үнгэрбэ. «Шадрнуудые тогтонижоруулха ба барилгашадай ...түүритай ажалша коллективүүдые байгуулха та... областной партийна организацини бэелүүлхэ ...рилгонууд тухай» асуудал пленум дээрэ зүбшэн ...эсэгдэбэ. Тус асуудалаар КПСС-эй обкомой сек...тарь **В. Г. Бирюков** элидхэл хэһэн байна.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ КПСС-эй Улаан-...дын горкомой нэгэдэхи секретарь **А. М. Беляков**, КПСС-эй Гусиноозерскын горкомой нэгэдэхи сек...тарь **А. С. Аржанович**, «Бурятпромстройматериа...» нэгэдэлэй генеральна директор **В. П. Белых**, рес...бликын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын ...оглогшо, Госпланай түрүүлэгшэ **Д. Т. Раднаев**, КПСС-эй Түнхэнэй райкомой нэгэдэхи секретарь **Д. Таханов**, «Главбурятстройн» гэр барилгын ...мбинадай хабсаргагшадай бригадир **В. Г. Ма...шевский**, Онохойн модоной комбинадай дирек...тор **В. Е. Тугутов**, облпрофсоведэй түрүүлэгшэ **Д. Чукаев**, «Главбурятстройн» начальник **С. М. ...тонов**, Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй начальник **В. В. ...ржан**, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй Бэ...түрэй ПМК-гай начальник **Ц. Ц. Дашиев**, «Бу...тцелинстрой» трестые эрхилэгшэ **А. Ф. Сайко**, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын 608-дахи СМП-... бригадир **А. В. Бондарь**, республикын техниче...э мэргэжэл олгохо һуралсалай управлениин на...льник **В. М. Горлов**, «БАМтоннельстрой» гэжэ ...рилгын управлениин парткомой секретарь **А. П. ...аев** гэгшэд хабаадалсаа.

Пленум дээрэ КПСС-эй обкомой нэгэдэхи сек...тарь **А. У. Модогоев** дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ.

Пленум зүбшэн хэлсэһэн асуудалаараа зохихо ...тоол баталан абаа.

Пленум эмхидхэлэй асуудалнуудые шиидхээ. КПСС-эй обкомдо худалдаа наймаанай ба ажа...һуудалай хэрэглэмжэ хангалгын таһагай шэнээр ...хидхэгдэһэнтэй дашарамдуулан, **С. Н. Булдаев** КПСС-эй обкомой хүнгэн ба эдеэ хоолой промыш...ленностиин таһагые даагшаар баталагдаа. КПСС-... обкомой худалдаа наймаанай ба ажаһуудалай ...рэглэмжэ хангалгын таһагые даагшаар **В. Ф. ...лесников** баталагдаһан байна.

КПСС-эй обкомой пленумэй хүдэлмэридэ Алас...ирнын ба Забайкалиин районуудтахи барилгын ...ССР-эй министрэй орлогшо **Е. С. Музыкантов** хабаадалсаа.

ҮБҺЭ ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЫЕ УЛАМ ХУРДАДХАЯ!

ЭДИР НАҺАНАЙ ЭРШЭТЭЙДЭ

...УХЫН-Хэбтэшэһээ ба...руун-урагшаа хүшууран ...һон үшөөһэн модон соо ...нилээд удаахан ябажа, ...орой үргэн сэлюун та...гарахалаар, Ойбой гэ...газарта найман ханатай харагдаадхина. Тэрэл ...ла хэдэн олон томо то...ринүүд аржылдана. ...байрлаһан үбһэшэд үг...эй үрдэһэнэй удаа отог...ерэжэ эдеэлээд, косил...һэлгэжэ хүллэхэ мо...о баринхай, гэрэйнгээ ...обоорологжо байба. ...хадаа «Восточные Са...» колхозой Хуурай-Һу... отделениин комсомол...шуулай звено гэшэ. ...звенодо гол түлэб Тол... дунда һургуулиин һу...шад, сэрэгэй албанһаа ...эн табигдаһан залуу хү... ажаллана. Эдэнэр бул... комсомолшуд юм. Зве... залуушуулай ажал хэ... эрхим һайнаар эмхил... дүршэл шадабаритай ...һон ВЛКСМ-эй гэшүүн ...эн-Доржо Будаев тол...ино.

Үбһэндэ гараһаар «хо...гара хоношобо хабди.— ... звеньевой ажал тухай ...хөөрэжэ эхилнэ. —Үйл...өөр 1000 центнер үб...һурилхэ ёһотойбди. Теэд ...эдэрэй байдалаар энэ ...ынгаа хахадыеньшье ...рээгүй байнабди. Үбһэ хуряалгын хаһашье яһала үнгэршэбэ. Энээн дээрэһээ харахада, бидэ хожомдожол ябана хабди. Хүлисэхөөр бэшэ ябадал гээшэ ааб даа. Гадна энэ халуун хаһын эхилжэ байха үеэр бидэ Түнхэнэй районой бүхы хүбүүд, басагадта хандажа, иимэ үндэр уялгаяа дүүргэхэ байһанаа мэдүүлһэн, үбһэ хуряалгые эрхим шапартайгаар, саг соонь дүүргэе гэжэ уряалһан бэлэйбди. Хэлэһэндээ хүрөөгүй һаа, эшхэбтэр юумэн ушархань бэшэ гү? Тиимэһээ хэды ядалдаашье һаа, абаһан уялгаяа заатагүй дүүргэхэ ёһотойбди. Нэрээ хухаранхаар, яһаа хухарһаниинь дээрэл.

Залуушуулай ударилагшын иигэжэ һанаагаа зобожо. удаарһан гэм зэмэеэ ганса өөр дээрээ тохожо, зорихон-доо заатагүй хүрэхэеэ эрмэлзэжэ байһыень шагнахада, энэ нэрээ яахадаашье хухархагүй хүн хаш гэһэн бодол түрөө һэн. Теэд үнэн дээрээ тус звеногойхид энэ гээргэлдэ зэмэтэй бэшэ байба. Үбһэ хуряалгада гараһанһаань хойшо таһалгаряагүй гэхээр ороһон бороо тэдэнэй ажалые халагламаар һаатуулна. Иимэ үдэрнүүдтэ Хойморой намаг налхитай сабшалан дээрэһээ үбһэ сабшажа абаха гээшэ хэсүүхэн хэрэг юм. Хажуураар сабшаһан ногоониинь уһанда шэнгэшэнхэй хэбтэхэнь харагдана. Сабшаха ехэнхи ногоониинь уһан соо һууна. Тиимэһээ хүүрайбтар хэбэртэй газарнуудые бэдэржэ түүбэрилэн сабшана. Мүнөө жэлдэ эндэ хожом болотор хүйтэн, шииг нойто багатай байжа, ногоон урданайхида яашье хүрэхэгүйгөөр ургаа. Тиигэбэ яабашье зориг түгэлдэр комсомолшууд оройдоол хэдэхэн үдэрэй туршада наранаи ялагад гэхые һамбаашалан, 100 гаран центнер үбһэ һурилжэ үрдиһэн байба. Энэ муу бэшэ гээд һанагдана.

— Һаяхан бидэ комсомолой суглаа үнгэргэжэ, саашадаа ямар аргаар шадаалһаа, үбһэ ехээр суглуулжа абаха, хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ тухай хөөрэлдөөбди, —гэжэ звеногой комсомолой бүлэгэй эмхидхэлшэ Володя Такшиханов хэлэбэ. —Суглаан дээрэ абаһан шиидхэбэриинтээ ёһоор бороогой орожо эхилхэлээр лэ сабшалгаяа болюулаад, уһанда абтаһан ногоогоо тармууряар суглуулжа, хуурай газар дээрэ гарганабди. Наранай гарахада, һалхинай болоходо, уһан соо хэбтэһэндэ орходоо һураггүй түргөөр хатана. Сэлмэг үдэрнүүдэй тогтохолоор эртэлжэ, мүртэй ногоогоо тараажа, һэлижэ хатаанабди. Хатахатайнь лэ сасуу дары түргэн суглуулжа, сомохо ушар болоно. Иимэ үдэр бүхы хүсэ шадалаа гарган ажалланабди. Сомолгомнай үдэшын 11 саг болотор үргэлжэлдэг юм. Тиигэжэ үдэрэй туршада гараар 80—100 центнер үбһэн һурилэгдэнэ гээшэ.

Энэ звеногой эрхэ байдалаар болоходо, эды шэнээн үбһэ үдэр соо һурилхэ гээшэ тиимэ бэлэн хэрэг бэшэ. Звено нэгэ нэгэ морин косилкатай, тармууртай. Бэшэ ондоо ямаршье техникэ байхагүй. Трактор, машина эндэхи сабшалан дээрэ хэрэглэхын аргагүй. Тиимэһээ сабшалга, тармалга, бухал, шэрэлгэ, һурилэлгэ бултадаа имагтал мориной, хүнэй гарай хүсөөр хэгдэнэ.

Теэд иимэ хүндэ хүшэр ажал Ойбойн звеногойхидые айлганагүй. Эдир наһанайнгаа эршэ хүсэн соо ябаһан, эсэхэ сусахые мэдэхэгүй хүбүүд яагаад тунхариба гээшэб. Эдэнэр бултадаа шахуу спортсменүүд юм. Звеньевой өөрөө колхозой барилдаашадай тренер һэн тула хүбүүдээ ажалай забһарта барилдаанай шадабарида һургана. Барилдаашадай дунда эдиршүүлэй дунда СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө болоһон мүрысөөндэ мүнөө жэл хабаадалсажа, шангай һуурида хүртэһэн Жаргал Молонов, Арнольд Бузаев гэгшэд бии. Иимэ хүбүүд үбһэ хуряалгын хүдэлмэриһөө айха юм аал? Арнольд түрүүлэн мүр гаргажа, бэшэнээ ходо дахуулан сабшана.

Комсомолойнгоо түрүүшын суглаан дээрэ ажал хэрэгэйнгээ урагшатай ябахын тула харюусалгата уялганuудаа хоорондоо хубааһан юм. Жэшээлхэдэ, Валерий Ханхаев комиссар, Жаргал Манзаев политинформатор, Валерий Сухеев спортивна хэрэг эмхидхэхэ даабаритай. «Сахилгаан» хуудаһа гаргажа байха редколлегишье бии.

Мүн хаба шадалайнгаа зэргээр ажалаашье хубааха абанхай. Шамбай хүбүүд Арнольд Бузаев, Доржо Манзаев, Валерий Ханхаев гэгшэд һүри хаяна. Володя Бакшиханов, Валерий Сухеев тэгшэд һүри нюруулхадаа шадамарнууд юм. Бэшэниинь гараараа бухалаа зөөнэ. Харин бүлтанһаань зaлуу пионер хүбүүн Валера Бакшиханов үбһэшэдэй эдеэ шанана. Хүбүүд хажуураа өөһэдөө дабтадаг шадабаритай.

Эдир наһанайнгаа эршэтэйдэ иигэжэ үбһэшэд болоод хаба шадалаа гамнангүй ябаһан хүбүүдэй ажалаар омогорхонгүй яахабши!

В. ТУЛАЕВ.
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Гар хажууршад. 2. хажууршан А. Бузаев. 3. Тогоошон хүбүүн пионер В. Бакшиханов.

Авторай фото.

РЕПОРТАЖ

УРМАШУУЛГА ХҮСЭ НЭМЭЭНЭ

— Зай, хүбүүд, нигээд гарая даа. Тэнгэримнайшье бүрхэшэбэ, бороошье орожо магад. Үглөөдэртөө энэ нүхэеэ дүүргэхэ ёһотойбди,—гээд, Борис Нимаевич үдынгөө хоол эдеэд, тамхияа татажа һууһан хүбүүдтэ хандаба. Уданшьегүй трактор, машинануудай хүнхинөөн Аршаантын голоор зэдэлжэ, ажалай охин шэнээр бурьялшаба. Һаяхан сабшагдаад, хамар сорьён анхилһан ногоо тээһэн машинанууд сенаж даража байһан нүхэн тээшэ һубариба.

—Энэ жэлдэ манай колхоз табан зуун тонно сенаж дараха түсэбтэй гээшэбди. Тэрэнээ 200 тонноор үлүүлхэмнай. Эндэ Борис Нимаевич Найдановай бригада габшагай шангаар ажаллажа гараба гээшэ. Ногооной ургаса муул даа. Нёдондонойнгоо хахадшье үбһэ бэлэдхэхэмнай бэрхэтэй. Сенаж даралгаяа дүүргэжэ, бүхы техникээ үбһэ хуряалгада хаяхамнай, —гээд колхозой түрүүлэгшэ Геннадий Очирович Буянтуев мэдүүлбэ.

Үбһэ бэлэдхэлгын эхилхэтэй хамта Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо сенаж дараха тусхай бригада эмхидхэгдэжэ, тэрэниие коммунист, тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир Б. Н. Найданов толгойлоо юм. Урдашье жэлнүүдтэ тэрэ мүн лэ энэ хүдэлмэри дүүргэдэг байһан. Ехэнхи техникээ энэ бригадада суглуулжа, ойро зуура нилээд ехэ хэмжээнэй ажал дүүргэжэ шадаха бригада болгогдоо һэн.

— Энэ хүдэлмэримнай бага һаатан алдаба хаш. Ногоомнай муу. Дэлхэй дайдаар зайжа, нэгэ нүхэеэ дүүргэхэ баатай болонобди. Мүн сабшаха газарнайшье таруу, эндэ-тэндэ. Түбэй һү һаалиин фермын дэргэдэхи нүхэндэ 451 тонно шэмэтэ ногоон хэгдээ. Харин мүнөө энэ нүхэндэ 270 тонно хэжэ, үглөөдэр дүүргэхэмнай,—гэжэ бригадир Б. Н. Найданов сабшалан дээгүүр ябаха зуураа хөөрэнэ.

Тус бригада 20 хүнһөө бүридэһэн юм. Тэдэнэй олонхинь үнинэй, дүй дүршэлтэй механизаторнууд ааб даа. Мүн мэргэжэлэйнгээ оньһо һаял таниижа байһан залуушуулшье бии. Юрэдөөл, энэ бригадала гараа һула табяад, миин ябаха хүн үгы даа. Тэдэнэр ямаршье ногоотой газарһаа үдэр соо 40 тонно шэмэтэ тэжээл нүхэндэ хэхэ гэһэн даабариия заатагүй дүүргэнэ. Үнэн дээрээ, муу арба-тарба ногоондо энээниие дүүргэхэ гэшэ бэрхэтэй бшуу. Теэд бригадын бүхы гэшүүдэй эбтэй эетэйгээр, нэгэ хүн шэнги шударгы шангаар ажаллаһанай ашаар түйлагдана ха юм.

Тэрэшэлэн тус бригадын амжалтатайгаар хүдэлхэ хэрэгтэ эндэ зохёогдоһон социалис мүрысөөнэй гурим ехэтэ нүлөөлнэ. Мүрысөөнэй дүн үдэр бури үлэшэндөө согсологдожо, бултанда мэдээжэ болгогдоно. Жэшээлхэдэ, бригадын үдэрэйнгөө даабари 40 тонно дүүргээд байбалынь, 50 түхэриг мүнгэн шан барюулагдана. Харин 70 тонно бэлэдхээ һаань, 150 түхэриг үгтэхөөр хараалагданхай юм. Һайн ногоондо энэ бригадынхид үдэртөө 70—80 тонно хүрэтэр бэлэдхэжэ байгаа.

Бэрхэ механизатор Цыбанжап Мижитовэй өөрынгөө багахан «Т-25» трактораар нэгэ жэгдэхэнээр ногоо унагааж ябахыень харахала урматай даа. Энэ жэлдэ 10 класс дүүргээд, тракторай жолоо барижа түрэл колхоздоо туһалжа байһан Баяр Раднаев тухай бригадир магтаалай үгэнүүдые хэлээ һэн.

Колхозой правлени, партийна болон профсоюзай организацинууд үбһэшэдэй һаадгүйгөөр ажаллаха эрхэ байдал зохёохо талаар нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна. Бригада, звено бүхэндэ мүрысөөнэй гурим, түлбэри үни хада ойлгуулагданхай. Тэдэниие материальна, моральна талаар урмашуулха хэрэг мүн лэ бултанда мэдээжэ болонхой. Бидэ энэ үдэр үшөө нэгэ үбһэшэдэй звенодо хүрэһэн, ажалтайнь танилсаһан байнабди.

Комсомол - залуушуулай тус звеное залуу коммунист Геннадий Батомункуев ударидана. Бригадынь гэшүүдэй олонхинь дээгүүр классай һурагшад болон залуушуул.

— Үбһэндэ ороһоор ганса гараараа ажаллажа байнабди. Шугы, тракторай ябахагүй болдог, хонхо һужааг сабшаабди. Иигээд сенаж дүүргэжэ, техникын үгтэхэдэ бүри хүсэтэй болохо бэзэбди. Юрэдөөл, һогооборишье ногоо үлөөнгүй, бултыень суглуулжа абаха зорилго табинхайбди. Мүнөө 265 центнер үбһэ һурилөөд байнабди. Хүбүүд тухай хэлэхэ болоо һаа, гансал һайн һайхан үгэнүүдые хэлэхэ байнаб. Оролдоһол гээшэ. Жэшээлхэдэ, Слава Карпов, Юра Донденков гэгшэд эрэшүүлһээ огто дутахагүй, — гээд Геннадий Батомункуев залуушуулые магтаа һэн.

Иигэжэл тус колхозой үбһэшэд ган гасуурта шатажа, ногооной муушье һаань, бүхы ургаһан ногоогоо һогооберишье үлөөнгүй хуряажа, ниитынгээ малые тэжээлээр хангахын тула бүхы хүсэ шадалаараа оролдожо байна.

М. САНДАНОВ.

Загарайн район.

ТОБШОХОНООР

БАГДАРИН. Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсоһон Баунтын районой Джилиндын совхозой коллектив ниитынгээ адууһа малда бүхыдөө 40 мянган центнер тэжээл гэхэ гү, али тэрэ тоодо 20 мянган центнер үбһэ хуряажа һурилхэ түсэбтэй юм. Энэнь нилээд ехэ даабари гээшэ. Сүм бэелүүлхын түлөө гансашье үбһэшэдэй ажалые һайнаар эмхидхэхэ бэшэ, мүн үбһэн болохо ногоо үлөөнгүй сабшажа суглуулха болоно.

Мүнөө тус совхозой сабшалан дээрэ оньһожоруулагдамал 5 морин косилкатай, гар хажууршалай 2 звено гаранхай, томо һуринүүдые жэрылгэн соможо байна. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ гарахын урда тээ эдэ звенонуудай үбһэшэд дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаһан юм. Эдэ үдэрнүүдтэ үбһэшэд улам эршэмтэйгээр ажаллажа, хараалһанаа заабол бэелүүлхээр эрмэлзэнэ.

А. ЦЫРЕНОВ.

• • •

АХА. Яруунын районой Эгэтын, Баргажанай районой Һүбын, Хяагтын районой Хүдэриин, сомоной, сельскэ Соведүүдэй республика доторoo гаргаһан үүсхэлые һайшаан дэмжэһэн Ахын районой Сорогой сельскэ Соведэй харьяата нютаг һууриндахи эмхи зургаануудай коллективүүд түрэл «50 лет Октября» колхоздо тэжээл бэлэдхэлгэдэнь хамһалсана. Һаяхан Сорог һууринай эмхи зургаануудай хүдэлмэришэд, алба хаагшад, дунда һургуулиин һурагшалтай хамта гурбан үдэрэй туршада набшаһата тэжээл бэлэдхээ. Эдэнэр медфельдшер Семен Гармаевай хүтэлбэри доро 60 центнер набша намаа суглуулаа. Һаядаа тус сомоной соведэй эмхидхэлээр үшөө эды шэнээн тэжээл бэлэдхэгдэжэ, колхоздо тушаагдахаар хараалаглана.

В. ГАЛСАНОВ.

• • •

МУХАР-ШЭБЭР. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой үбһэшэдэй комплексно хоёр бригада мүнөө Хүжарай, Оборой сабшалангай ургаса хуряана. Һаявын мэдээгээр 150 гектарай ногоон сабшагдажа, 200 центнер үбһэн һурилэгдөөд байна.

Сабшалангай ногоо унагаадаг трактористнууд С. Кравцов, Н. Парфенов, Г. Иванов, А. Ерофеев, М. Варфоломеев, Н. Фурсов гэгшэд үдэр бури нормоёо үлүүлэн эрхимлэнэ.

Тус ажахыда мүнөө ногооной витаминтай гурил гаргаха хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулаглана. Жэшээлбэл, Н. Брылевой хүтэлбэрилдэг АВМ-1,5 түхэлэй агрегадай гэшүүд түрүүшын 800 центнер витаминтай ногооной гурил гаргажа, складта тушаагаад байнхай.

В. ХУДАЕВ.

НИЖНЕАНГАРСК. Эдэ үдэрнүүдтэ Хойто-Байгалай районой ажахынуудта үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри улам эршэмтэйгээр ябуулагдажа байна. Жэшээлбэл, үнгэрһэн долоон хоногой туршада 11-дэхи, 12-дохи, 18-дахи, 21-дэхи, 22-дохи, 27-дохи тоннельнэ отрядуудай «БАМтоннельстройн» 1-дэхи автобазын, барилга-хабсаралгын 572-дохи поездын, 142-дохи, 161-дэхи мехколонныын, Ангоянай лесхозой, авиалесоохранын тэжээл бэлэдхэгшэдэй бригаданууд 81 гектарай ногоо сабшаһан байна. Унагааһан ногоогоо хатаажа бухаллахадань, хура бороо һаатуулна. Мүнөө дурсагдагша бригаданууд сабшаһан үбһэеэ һурилжэ, «Северный» тосхондо тушаажа байнхай.

Тус совхоздо бүхыдөө 24 предприяти шефскэ туһаламжа үзүүлхэ ёһотой юм. Тиимэһээ мүнөө эгээл эдэбхитэй шүүлынь түрүүшын һуринүүдые сомoжо байна.

С. БУХАЕВ.

ТАСС-ай МЭДҮҮЛГЭ

...йтронно буу зэбсэг үйлэдбэ...жэ эхилхэ гэһэн шиидхэбэри ...А-гай президент Р. Рейган ...осимада хохидогшодой дурас...ла зорюулһан үдэр — авгус... 6-да абаба. Дэлхэйн бүмбэр...й арадуудай дура хүсэл болон ...туһыень огто хайхарангүй...р үбай һэнгэргүйгөөр абтаһан ...шиидхэбэриин эсэстэ США-... ...эзэнгүйгөөршье айхабтар ехэ ...һон ядерна буу зэбсэгүүдынь ...удые олоорнь хюдаха шэнэ, ...тааа зэрлиг хэрзэгы зэбсэ... нэмээгдэбэ.

...ША-гай засаг захиргаанай энэ ...мынь уласхоорондын хэрэгүүд...тон аюултай хойшолонтойгоор ...айнанай үшөө нэгэ арсашагүй ...за болоно. Сэрэгэй гаргашые ... ехэдхэлгэ, ОСВ-2 договор ...эн баталалгые буруутуулга, ...а зайда буудаха шэнэ ядерна ...етэнүүдые Баруун Европодо ...ан байлгаха ябадалда бэлэд..., мүн эсэстэ, нейтронно буу ...эг үйлэдбэрилэн гаргаха тухай ...хэбэри — эдэ бүгэдэ США-... һүүлэй жэлнүүдтэ бэелүүлһэн ... ябуулганuудые бүхы дээ... абажа харахада, буу зэбсэ... ...заха хизааргүйгөөр бүтээн ...аха, дэлхэй дээрэхи байдалые ...туурийгүй болгохо гэһэн хараа ...ам Вашингтондо бэелүүлэгдэ... гэжэ тон элитэ болоно.

Америкын засаг захиргаанай ...лшын шиидхэбэриие дэлхэйн ...он гүрэнүүдтэ, үнгэрхэдөө НАТО-гай олонхи оронуудташье онсо зэбүүрхэлтэйгээр, сошордон угтаһаниинь дэмы бэшэ юм. Бодото дээрээ гансал Пекин тэрэниие далдагүйгөөр һайшаахые зүрхэлһэн байна.

США тушаа хүн зоной тон ехэ дураа гуталгые һулаpуулха, арадуудые мэхэлхэ һэдэлгэ гаргажа, бүтээгдэжэ байгаа нейтронно һомонууд Америкын газар дээрэл хадагалагдаха, тиимэһээ энэ хадаа «США-гай тон дотоодын хэрэгынь болоно» гэжэ мүнөө Вашингтондо мэдүүлнэ.

Гэбэшье нейтронно буу зэбсэг США-гай газар дээрэ хэрэглэгдэхэ гэжэ оройдоошье бүтээгдэнэ бэшэ, харин «США-гай амин шухала аша туһын газар» гэжэ Сагаан байшангай соносхохые шиидхэһэн Европын түбидэ гү, али бусад орон нютагта ямаршье үдэр хэрэглэгдэжэ болохо гэжэ хүн бүхэндэ элитэ. Тиин мүнөөдэр США-гай «дотоодын хэрэг» гэжэ нэрлэгдэһэн зүйл бусад түби дэлхэйнүүд дээрэхи олон миллион хүнүүдые хосоролгодо хүргэхэ, дэлхэйн ядерна түймэрэй эхин болохо бшуу. Теэд энэ түймэрэй дүлэн Холбоото Штадуудташье хүрэхэл.

Эхин түрүүн нейтронно буу зэбсэг ехээр бүтээжэрхёод, һүүлээрнь газар дайда дээрээ энээниие абажа хадагалагты гэжэ НАТО-дахи союзнигуудаа баадхаха гэһэн шиидхэбэри Вашингтондо абтаһаниинь элитэ.

Энэ хадаа арадуудай, тэрэ тоодо США-гай союзна оронуудай арадуудайшье дэлхэй дээрэ оршон байха асуудалнуудта хабаатай хэрэгүүдэй шиидхэгдэжэ байха үедэ тэдэ оронуудай һанамжые Вашингтоной хайхардаггүй байһанай түрүүшын ушар баримта бэшэ юм. Тиин гэһээнь Баруун Европын гүрэнүүдэй зарим ажал ябуулагшад Америкын гэмтэ түсэбүүдые бодото дээрээ доторoo һайшаан, Вашингтондо абтаһан шиидхэбэри манда хабаагүй гэһэн мэтээр харуулха һэдэлгэ гаргана. Тэдэнэй иимэ ябадалынь тон харюусалгагүй байна.

Ядерна буу зэбсэг хороохо тухай үгэеэ ойлголсохо зам бэдэрхэ тухайгаа Вашингтон соносхоһон байна. Гэтэр нейтронно буу зэбсэг үйлэдбэрилхэ тухай Америкын президентын абаһан шиидхэбэри тэрэнэй үгэнүүдэй худал хуурмаг байһые илангаяа тодоор харуулна.

Үнэн дээрээ мүнөө болотор США-гай мүнөөнэй засаг захиргаанай хэһэн бүхы юумэниинь — Америкын сэрэгэй хүсэ шадалые ехэдхэлгэ, уласхоорондын түгшүүрилые улам шангадхалга, буу зэбсэг хуряаха талаар хэгдэжэ байгаа хэлсээндэ һаад тойбо талга — эдэ бүгэдэ тад ондоо шэглэлтэй байна. Мүнөө тэндэ хүсэ баримталха гэжэ шиидэшэнхэй. Гэбэшье энэнь эб найрамдал болон арадуудай, тэрэ тоодо Америкын Холбоото Штадуудай арадай аюулгүйе хангаха зам огто бэшэ юм гэжэ һүүлшын арбан жэлнүүдэй дүй дүршэл арсашагүйгөөр баталан харуулна. Тад һөөргэ, энэ буруу зам мүн.

Сэрэгэй складуудта нейтронно буу зэбсэгэй бии болоходонь, энэнь ядерна дайнай болохо аюулые бүри ехэ болгожо, «ядерна богоһо» гэдэгые аюултайгаар доошолуулха байна. Тиин энээнэй түлөө бүхы харюусалгые Америкын Холбоото Штадууд дааха ёһотой.

Нейтронно һомон гээшэ «сэбэр», бүри үнгэрхэдөө «энэрхы шанартай» буу зэбсэг юм гэһэн баталамжа тон худал юм. Америкын стратегүүд энэ аюулта хуурмаг үгые хүнэй ухаан бодолдо нэбтэрүүлхые һэдэнэ. Теэд хүнүүдые хюдаха гэһэн тусхай зорилготой буу зэбсэг тухай эндэ хэлэгдэнэ бшуу. Энэ буу зэбсэг хэрэглэлгын хойшолон тон удаан сагай туршада байха, мүн ерээдүйн үетэндэ ехэ хоро хүргэхэ гэжэ эрдэмтэд һэргылнэл. Вашингтонойхёор «энэрхы шанар» гээшэнь иимэл!

Дэлхэй дээрэ ажаһууха гэһэн хүнэй эгээл түрүүшын эрхые хамгаалан, дуугаа шангадхажа, нейтронно буу зэбсэгтэй холбоотой Америкын сэрэгшэдэй зэрлиг муухай түсэбүүдые буруу һургаха гээшэ үнэн сэхэ бүхы хүнүүдэй хэрэг мүн. Сэрэг дай хэхэ улам шэнэ шэнэ хэрэгсэлнүүдые түлидхан суглуулхын орондо буу зэбсэгүүдые, тэрэ тоодо ядерна буу зэбсэгые хизаарлаха, хорооохо, эсэсэй эсэстэ тэрэниие усадхаха гэһэн һанал бодол эрид шууд дэбжүүлэгдэн бэелүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ хүнэй ухаан харуулна.

Нейтронно буу зэбсэг бүтээн гаргалгаһаа али али талаһаа арсаха, тэрэниие хорихо тухай үгэеэ ойлголсоё гэжэ Советскэ Союзай нэгэнтэ бэшэ дурадхаһаниинь мэдээжэ. Энээн тушаа социалис оронуудай оруулһан, уласхоорондын конвенциин тодорхой проект Женевэдэ Буу зэбсэг хуряалгын комитедтэ боложо байгаа хэлсээнэй стол дээрэ хэбтэнэ.

Иимэ шиидхэбэри эб найрамдал бэхижүүлхэ зорилготой эрхим һайнаар таараладана, тиин бүхы гүрэнүүд болон арадуудай аша туһые хангаха байгаа гэжэ Советскэ Союзай хүтэлбэрилэгшэд урдынхидаал адли тоолоно.

Гэхэтэй хамта Америкын Холбоото Штадуудай һүүлэй үедэ хэһэн алхамуудые хараадаа абан, тохёолдоһон байдалые зохихо ёһоор сэгнэжэ, Советскэ Союзай өөрынгөө аюулгүйе, нүхэд болон союзнигуудайнгаа аюулгүйе хангахын тулада шухала хэрэгтэй хэмжээнүүдые абаха байһандань хэндэшье һэжэг байха ёһогүй.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

НҮХЭР Е. Н. СЫНОВЕЦЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Партийна органуудта удаан саг соо аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө КПСС-эй Буряадай обкомой секторые даагша **Сыновец** Евгенья Николаевнае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной августын 10.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИЕ—КОМПЛЕКСНО ГУРИМААР

ҮБҺЭШЭДТЭ—ҮДЭР БҮРИИН АНХАРАЛ

КПСС-эй XXVI съезд дээрэ баталан абтаһан эдеэ хоолой программые бүримүһэн бэелүүлхэ гээшэ нэн түрүүн малай тэжээл элбэг дэлбэгээр бэлэдхэһэнһээ уламжалха гэжэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэ бүхэн һайн мэдэнэ. Энэ хадаа мал ажалые хүгжөөлгын гол үндэһэ һууринь болохо байна.

«Ороохо таряанай хажуугаар бүдүүн ба шэмэтэ тэжээл, белогтой нэмэлтэнүүдые үйлэдбэрилгэ ехэ болгохо хэрэгтэй байһаниинь эли», — гэжэ Леонид Ильич Брежнев КПСС-эй XXVI съезд дээрэ тоосоото элидхэл доторoo онсолон тэмдэглээ һэн. Тиихэдэ Леонид Ильич Брежнев Тбилиси хотодо баярай суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ,—«...Мүнөө энэ табан жэл эхэнхи хубидаа тэжээл бэлэдхэлгын табан жэл болохо ёһотой»,—гэжэ мэдүүлһэн байна. Энэ харюусалгата зорилгые бодотоор бэелүүлхын түлөө манай Ярууны районой бүхы ажалшад илангаяа колхознигууд, совхозой хүдэлмэришэд бүхы хүсэ шадалаа элсүүлнэ.

Гэхэтэй хамта байгша зун ехэ орёо, хүшэр хүндэ эрхэ байдал тохёолдуулаа. Хура бороогүй байхаһаа гадна июнь һарада хюруу унажа, үбһэ ногооной ургасада нилээд ехэ түбэг татажа, ургасыень муудхаһан байна гээшэ. Тиигэбэшье ниитынгээ малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын тула коммунистнар түрүүтэй районоймнай бүхы хүн зон энэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, өөһэдынгөө хубитые оруулна.

Тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэрие эмхитэй һайнаар үнгэргэхын тула колхоз, совхозуудай звено, бригада бүхэндэ партийна, партийно-комсомолой, партийно-профсоюзай бүлэгүүд эмхидхэгдэнхэй. Эндэ коммунист бүхэн өөрынгөө зүгһөө эмхидхэлэй болон ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулхаар уялгалагдаа һэн.

Үбһэндэ орохын урда тээхэнэ, үшөө июлиин 6-да колхоз, совхозуудай парткомуудай секретарьнарай районно зүблөөн үнгэргэгдэжэ, ажалшадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулха, социалис мурысөө үргэнөөр эмхидхэхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдээ бэлэй. Звено, бригада бүхэнэй дунда социалис мурысөө эмхидхэхэ гурим зохёогдожо, гэшүүдэйнь дунда үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Бригада, звено бүхэн өөрынгөө зүгһөө дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абанхай.

Мүнөө социалис мурысөөнэй дүн табан хоног бүри согсологдожо, бригада, звенонуудай гэшүүд моральна болон материальна талаар урмашуулагдана. Эрхимлэжэ ябаһан бригада, звенонуудта дамжуулгын Улаан тугууд барюулагдахаһаа гадна мүнгэн шангууд үгтэнэ.

Районоймнай колхоз, совхозуудай ажалшад һайн шанартайгаар үбһөө бэлэдхэжэ абахын түлөө тэмсэнэд. Энэ зорилго ойлгууламжын хүдэлмэриин болон социалис мурысөөнэй гол шэглэлынь болонхой.

Тиигэжэ ниитэ-политическэ хүдэлмэри ажалшадай дунда эдэбхитэй һайнаар ябуулхын тула лектор, пропагандист, агитатор, политинформаторнуудай хэхэ хөөрэлдөөнүүдэй темэ тодорхойлогдожо, график табигдаһан юм. Мүнөө тэрэнэй ёһоор эдэ нүхэднай зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулна.

Тэдэнэр ажалшадта уласхоорондын байдал тухай хөөрэжэ үгэнэ. Партиин Центральна Комитедэй экономическа политикатай танилсуулна. Гэхэтэй хамта үзэл сурталай бүхы хүдэлмэрилэгшэд тэжээл бэлэдхэлгын үедэ бэелүүлхэ гол зорилгодонь онсо анхарал хандуулна гээшэ. Энэ талаар тодорхой нэгэ хэды баримта абажа хараябди.

Бригада, звено бүхэндэ партийна, партийно-комсомолой, партийно-профсоюзай бүлэгүүд байгуулагдаа гэжэ тэмдэглээ һэмди. Гадна арадай хиналтын постнууд хүдэлнэ. Эдэнэй бүридэлдэ районно Соведэй, нютагай Соведүүдэй депутадууд оруулагданхай. «Дружба» колхозой үбһэ хуряалгын оньһожоруулагдамал бригадые Хайснул Шайхунович Софеев хүтэлбэрилнэ. Эндэ партийно-комсомолой бүлэг эмхидхэгдэнхэй. Тэрэнэй партгрупоргнь — Владимир Гомбосович Цыремпилов. Энэ бригада яһала амжалтатай хүдэлнэ. «Победа» колхозой лугомелиоративна отрядые Даша-Нима Шагдарович Хандамаев хүтэлбэрилнэ. Энэ нүхэрнай мүн лэ партгрупоргоор томилогдонхой. Бригададань гурбан коммунист, гурбан комсомолшууд оролсоно. Тэдэнэр һүүлшын долоон хоногой туршада социалис мурысөөндэ хоёрдохи һуури эзэлбэ. Энэ бригада Маарагта гэжэ нютагта уһалагдадаг талмайн үбһэ хуряажа дүүргэхэеэ байна. «Юбилейный» совхоздо коммунист Павел Николаевич Княжев комсомол-залуушуулай бригадые даажа үбһэндэ гаранхай. Бригадын бүридэлдэ ВЛКСМ-эй арбан гэшүүд оролсоно. Эндэ комсоргнь эдэбхитэй комсомолец Куликов юм.

Тулдуунай совхозой лугомелиоративна отрядые залуу мэргэжэлтэ Баяр Батоевич Дашинорбоев олон жэлэй туршада хүтэлбэрилнэ. Энэ бригада жэл бүри һайн амжалта туйладаг гээшэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ тэжээл бэлэдхэлгын дүнгөөр Бүхэсоюзна вымпелдэ хүртөө һэн. [illegible] партийна организацин секретарь Владимир Данзанович Дамбиев удардаг юм.

Ярууны совхозой хоёрдохи отделениин оньһожоруулагдамал звеноые Григорий Петрович Яковлев даажа ябана. Энэ звеной партгрупоргнь — Николай Васильевич Быков. Звеногой бүридэлдэ дүрбэн коммунистнар оролсоно. Мүнөө тэдэнэр 9022 центнер үбһэ суглуулжа абаха гэжэ [illegible]

Бригада, звено бүхэндэ [illegible] газета, журналнууд [illegible] телевизор харана. Радиоприемнигуудтай.

Партиин райкомой, районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд уран һайханай агитбригадатай хамта үбһэшэдтэ айлшалжа, һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ. Тэдэнэй дунда Базар Дугарович Цыдыпов, Валерий Чимитович Цыренжапов [illegible]

[illegible]

Мүнөө үедэ колхоз, совхозуудай үбһэшэд хубшэ газарай ного сабшажа байна. [illegible] бэлэдхэжэ байһан ажалшадые ажаһуудалай, мүн худалдаа наймаанай талаар хангаха хэрэгтэ горитойхон анхарал хандуулагдана. Тэдэнэр агитпоездтой хамта ябалсажа, үбһэшэдые хангадаг байха юм.

Эгэтын сельскэ Соведэй харьяата хүн зон — пенсионернүүд, [illegible]

Тиимэһээ районоймнай арадай депутадуудай сельскэ болон сомоной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд [illegible] 2221 тонно үбһэн [illegible]

[illegible] дутуу дунданууд тохёолдоно. Жэшээлхэдэ, Нарһатын совхозой үбһэшэдэй бригада, звенонууд холо хүбшэ газарта үбһэндэ гаранхай. Тэдэнэрэй дунда, холо байһан дээрэһээнь уламжалан, ойлгууламжын хүдэлмэри [illegible]

[illegible] ажалшад бүри эршэмтэй ажаллаха байһаниинь [illegible]тай.

Г. ЯНЬКО[illegible]

Ярууны районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

тобшо мэдээсэл

ЭРШЫЕНЬ ШАНГАДХАХА

Районуудай совхозуудта ниитын адууһа малда тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриин халуун хаһа ябажа байна. Хэды тиигэбэшье эршэнь, ашаг үрэнь угаа хангалтагүй. Ногооной ургаса муу, удахагүй һайжарха бээ гэжэ найданги бодол олон хүтэлбэрилэгшэдэй толгойе эрьюулээ. «Георгиевский», Анаагай, Үдын совхозууд үбһэ хуряалгада бэлэдхэл муутайгаар ороо. Хүлэй, Хориин совхозууд һая болотор үбһэшэдэй, бусад тэжээл бэлэдхэгшэдэй ажалай түлөөһэнэй гурим энэ жэлэй эрхэ байдалда зохимоор тогтоожо шадаагүй байшоо. Сенаж даралгые гансал Хасууртайн совхоз эхилэнхэй.

Үбһэ хуряалгын хүдэлмэридэхи эдэ болон бусад дутагдалнууд тухай Хориин районой партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан дээрэ райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ Г. П. Новолодскиин хэһэн элидхэл соо тэмдэглэгдээ. «Тэжээл бэлэдхэлгын ябасые шангадхаха, ургаса хуряалгын бэлэдхэлые дүүргэхэ хэмжээнүүд тухай» асуудалаар элидхэл хэхэдээ, нүхэр Новолодский Үдын сомоной Соведэй харьяата ажалшадай үүсхэл тухай тогтоо. Тиихэ зуураа район соо энэ үүсхэл дэмжэлгэ үргэнөөр дэмжэгдээгүй байһые шүүмжэлээ. Ажахынуудта шефскэ туһаламжа үзүүлхэ уялтатай предприятинуудай, барилгын эмхинүүдэй, эмхи зургаануудай олон коллективүүдэй нозог нобшо байдалые элирхэйлэн харуулаа.

Суглаан дээрэ табигдаһан асуудалые зүбшэн хэлсэлгэдэ Хасууртайн совхозой партбюрогой секретарь С. З. Санжиев, Хүрбын леспромхозой директор Н. Н. Герасименко, Үдын совхозой парткомой секретарь Н. Д. Ламханов болон бусад хабаадаба. КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь П. В. Бахаев үгэ хэлэһэн байна.

Ж. БАДМАЕВ.

МУРЫСООНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

АЖАЛ ХЭҺЭН—АМАНДА ТОҺОН

...Харьялан урдаһан Хёлго голой хойто эрьеэр нэмжыһэн таряалан. Һүүлшын бороогой һүүлээр бүришье ногоорон, августын һэбшээн һалхинда долгилон холоһоо харагдана. Харин саада таладань байһан шаргал толгойн эбэрээр һүрэг үнеэд яаралгүй бэлшэнэ. Энэ хадын урда бооридо түбхинэһэн гэрнүүд, нэгэ үйлсэ болон, зүүлжэ-баруулжаа зурына. Эгээл эндэ Заганай-Адагай һү һаалиин фермэ үнинэй түбхинэнхэй.

Районой түрүү һаалишадай нэгэн Вера Андреевна Литвинцева эндэ ажалладаг гэжэ мэдэхэдээ, заабол уулзажа, ажал хэрэг тухайнь хөөрэлдэхэ бодол түрөө һэн. Талаан болоjo, тэрэмнай һаяхан лэ үдынгөө һаали дүүргэнхэй, гэртээ ороод, юу хээгээ хэжэ байба. Хараха янзада, урин налгай шарайгай, шамбай шүрбэһэлиг бэетэй эхэнэр бидэнние угтаа бэлэй.

Түрэһэн тоонто нютагтаа хара багаһаа элдэб янзын ажал хэжэ, хүдөөгэй малшадай хэдэг бүхы юумэнэй онсо нюусануудые һайн мэдэдэг болоһон тухайгаа яаралгүйгөөр тэрэ хөөрэнэ. Һүүлэй арбан хоёр жэлэй туршада тус фермэдэ һаалишанаар ажаллажа, эрхим түрүү ажалай үльгэр жэшээ харуулжа, нютаг нугадаашье, хүн зоноойшье дунда тэрэ ехэ хүндэтэй болонхой. Ярилдаамнай үргэлжэлһөөр.

— Урда жэлнүүдтэ 30 үнеэ һаадаг һэм. Үбһэ ногоогоор, талха таряагаар баян 1978 ондо эгээл үндэр дүн харуулжа, үнеэн бүриһөө 3200 килограмм һү һаагаа бэлэйб. Хойто жэлынь ган гасууртай байгаа, тиигэбэшье 3114 килограмм һаагаа һэм. Харин нёдондо жэлдэ хэзээ заяанда үзэгдөөгүй ган болоjo, үхэр малай эдихэ ногоошье үгы тооной һэн. Тиигэжэ гансашье минии үнеэдэй бэшэ, бүхыдөө нютагаймнай адууһа малай ашаг шэмэ эрид доошолһон юм. Теэд би гараа минии таблаад һуугаагүйб, али бүхы шадалаараа килограммшье тэжээлээ ашаүрэтэйгөөр хэрэглэхэ гэжэ оролдоһон байхаб. Үнгэрһэн жэлдэ 2964 килограмм һү һаабашье, район соогоо түрүүлжэ гараа бэлэйб. Жэл жэлдээ адли байдаггүй, — гээд, Вера Андреевна бодолгото болон һууна.

Тэрэнэй толгойдо ямар бодолнуудай орожо, зүрхэ сэдьхэлынь зобоожо байһаниинь ойлгосотой һэн. Юуб гэхэдэ, түйлаһан амжалтаяа бага зэргэ доошонь оруулбашье, тэрэнээ заабол хүсэлдүүлхэ, хүн зонһоо дутахагүй, бүхы хүсэ шадалаа, дүй дүршэлөө гүрэнэй түсэб дүүргэлгэдэ элсүүлхэл тухай һанаагаа зобожо байгаа хэбэртэй. Тиимэ хүсэлдэнь найдаха үндэһэн бии гээшэ.

Хараад үзэе. Байгша оной зургаан һарын дүнгүүдээр, үнеэн бүриһөө 1740 килограмм һү һаагаад байна. Үнгэрһэн үбэлэй үедэ (октябрьһаа май хүрэтэр) нэгэ үнеэнһээ 1800 килограмм һааха социалис уялга абаһан аад, тэрэнээ 2074-дэ хүргэжэ шадаһан байна. Тиигэжэ ажахынгаа чемпион болоjo, мүнгэн шанда хүртөө бэлэй.

— Мүнөө үедэ район соогоо хоёрдохи һууринда ябанаб. Минии урда тээ манай совхозой Үзко-Лугай фермын бэрхэ һаалишан Полина Федосеевна Чеусова ябана. Тэрэ үнеэн бүриһөө зургаан һарын туршада 1806 килограмм һү һаажа шадаа. Бидэ дундаа мурысөөтэй зомди. «Бичурский хлебороб» газетэһээ һайса уншажа, тэндэ толилогдодог мурысөөнэй бюллетень бултадаа шэнжэлэн үзэдэг гээшэбди, —гэжэ хэлээд, миһэд гэһэн нюдөөрөө маанадые шэртэн харана.

Энэ хэлэгшыень дуулахада, социалис мурысөөнэй ямар аша туһатай, бэшэнһээ хойно орохогүй гэжэ малшадай урилдан ажалладаг байһан тухай элиржэ үгэнэ бшуу. Харин һүүлдэ фермын улаан буланда ороходоо, ханадань һаалишадай мурысөөнэй ябаса тухай үдэр бүриин тэмдэглэлнүүдые анхаран харабабди. Заганай-Адагай фермынхидэй бүхыдөө хахад жэл соо дундa зэргээр үнеэн бүриһөө 1658 килограмм һү һаагаад, район соогоо түрүүлжэ ябаһаниинь эли болоно. Эндэ үнинэй хүдэлдэг, баян дүршэлтэй болоһон һаалишад олон. Тэдээн тухайгаа Вера Андреевна хөөрэхэдөө, урин дулаахан, сэдьхэлэй үнэн сэхэ үгэнүүдые хэлэжэ байгаа бэлэй. Үни удаан хүдэлжэ, баяр баясхаланаараа андалдажа, орёо бэрхэшээлнүүдые хамтааран дабажа, эбтэй эетэй ажалша коллектив болоһон хүнүүд гэжэ ойлгохоор һэн. Хаяа хадхан һуудаг Евдокия Борисовна Панькова үнеэн бүриһөө зургаан һарын туршада 1658 килограмм һү, Елена Иннокентьевна Конечных—1624 килограмм һаагаад байна. Мүн А. Н. Куклина, Е. Н. Куклина болон бусад тэдээнһээ ехэшье гээгдээгүй.

Энэ фермынхид гансашье ехэ һү һааха бэшэ, тэрэнээ эрхим шанартайгаар гүрэндэ тушаадаг байна. Энэ талаар район соогоо үүсхэл гаргаһан юм. Мүнөө үедэ һааһан һүнэйнгөө 90 процентые эрхим шанартайгаар тушаана. Энэмнай минии лэ бүтэдэг бэшэ ааб даа. Ехэ юумэ хэхэ ёһотой. Һү һаахадаа арюун сэбэр байха, юулэхэдээ хэдэ дахин сэбэрлэхэ, һүүлдэнь ехэ амһарта соо бидонуудаа табижа, үглөөгүүр хоёр дахин, үдэшэлэн 3 дахин худагай хүйтэн уһаар һэрюусүүлхэ баатай болодог. Теэд эдэ бүгэдые һаалишад жэншэдгүй хэжэ заншанхай.

Вера Андреевна Литвинцева гансашье ажалаа үнэн сэхээр эрхилдэг бэшэ, харин нютагайнгаа зондо, үетэн нүхэдтөө налагай зохидоор хандажа, коллективэйнгээ ниитын хэрэгүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаалажа, олоной дунда тон хүндэтэй болонхой. Тэрээндэ нүхэтэйнь батаар найдадаг тухай нэгэ иимэ жэшээ дурдалтай. Хоёр жэлэй саада тээ фермэдэнь багахан магазин нээгдэжэ, тэндэ ажалайнгаа хажуугаар хүдэлхэ наймаалагша болохо хүн хэрэгтэй болобо ха юм. Энэмнай хараһан лэ хүндэ найдаха хэрэг бэшэ. Үнэн сэхэ, оролдосотой һайн хүн таараха байна бшуу. Коллективэй дунда энэ асуудал табихадань, «Вера Андреевнаһаа зохид, таараха ондоо хүн байхагүй» гэжэ булталаа, нэгэн һаналтайгаар мэдүүлээ бэлэй. Тиигэжэ нүхэдэйнгөө этигэл найдабарие харюулха гэжэ мүнөө ажалайнгаа забһарта наймаа хэдэг болонхой. Тэрээндэ гомдохо нэгэшье хүн олдохогүй.

Сүлөөгүй байхадань, хүдэлмэридэнь хани нүхэрынь — Андрей Андреевич ехэ туһа хүргэдэг ааб даа. Тэрэмнай һаали дээшэлүүлгэдэ, үнеэдые тобир тарганаар, ашаг шэмэ ехэтэйгээр харууһалгада ехэхэн хубитаяа оруулдаг. Юуб гэхэдэ, А. А. Паньковнай фермын үнеэдые адуулагшаар үнинэй хүдэлнэ. Ажал хэхэдээ абьяастай, һууха байхые мэдэхэгүй энэ малшанай хүдэлмэриһөө ехэ юумэн дулдыдана. Мүнөө жэлэй ногоо муутай сагта үнеэдээ үдэр һүнигүй адуулха, тойроод байһан таряанда тэдэнээ оруулхагүй, саг сооньуи далуулха, һаалганда бусааха гэхэ мэтэшье баһал оролдосын лэ хүсэн ха юм даа. Эдэ бүгэдые һайн мэдэхэ Андрей Андреевич ехэ һүнэй түлөө тэмсэлэй түрүү зэргэдэ ябана гэхэдэ огтошье буруугүй.

Ажал алдаршуулдаг гэжэ үнинэй мэдээжэ. Һүүлэй табан жэлэй туршада В. А. Литвинцева хэдэ дахин «Социалис мурысөөндэ илагша» гэһэн тэмдэгээр, олон тоото Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагданхай. Арбадахи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые үлүүлэн дүүргэһэнэйнгөө түлөө тэрэнэй Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаһаниинь дээрэ хэлэгдэгшые үнэншэмөөр тэршэлжэ үгэнэ бэшэ аал.

Адууһа малай ашаг шэмын дээжэ болохо сагаан эдеэн хэр угһаа хойшо ажалша хүнэй ама тоһодожо, ажана байдалынь улам баян дэлгэр болгодог байһан гээшэ ааб даа. Харин мүнөөшье мал ажал манай урдаа хараха һалбари, хамтын таһаршагүй хэрэг болонхой гээшэ. Урдань «Ажал үгы хадаа, айраг тараг үгы» гэжэ хэлсэдэг байһан. Эдэ сэсэ мэргэн үгэнүүдэй гүн удхые хадуужа абаһан ажалша зон үхэр малайнгаа хойноһоо жэлэй дүрбэн сагта харууһалжа, ашаг шэмыень улам арьбадхахын тула нилээд ехэ хэшээл оролдолго гаргадаг байна бшуу. Тиимэл хадань, сагаан эдеэ салгидуулжа, арад зоноо айраг тарагаар, һү тоһоор хангажа байгаа малшад гүрэн түрыншье, ажалша олониитыншье зүгһөө хододоо һайшаал магтаалда хүртэдэг, алдар солотойшье болодог гээшэ. Тэдэнэй нэгэн Бэшүүрэй районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой түрүү һаалишан Вера Андреевна Литвинцева мүн болоно.

П. ЛОПОЕВ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. А. Литвинцева.

Авторай фото.

РОССИН ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

ОРЕЛ. «Заря мира» колхозһоо коммунист Н. Пикаловай даадаг звеногой гэшүүдтэ «Ургаса хуряалгын гвардеецүүд» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдобо. Коллектив 6 комбайнаар 15.500 центнер ороохо сохижо, социалис уялгануудаа болзорһоонь урид дүүргээ юм. Энэ дүнгынь хадаа ипатовайхидай аргые шадамараар хэрэглэһэнэй ба үндэр мэргэжэл шадабариин үрэ дүн болоно. Хуряалга-зөөлгын хэдэн зуугаад отряд болон звено, хэдэн мянган комбайнер ба тракторист түрүү звеногой жэшээгээр ажаллана.

ТАМБОВ. Области дотороо эгээ түрүүлэн Жердевскэ районой тарялашад эртын ороохоной ургамалнуудые сохижо дүүргэбэ. Тэдэнэр техникэ ипатовайхидай гуримаар хэрэглэжэ, хуряалгын хүдэлмэрине хоёр долоон хоногто дүүргэһэн байна. Ерэхэ жэлдэ үндэр баян ургаса абахын тула, намарай паар эрхим болзорто хахалхые тэдэнэр шиидэнхэй. Олохон районуудай колхоз, совхозууд хуряалгын хүдэлмэрине амжалтатайгаар ябуулна.

БРЯНСК. Новозыбковскэ районой «Маяк» колхоздо нэбтэрүүлэгдэһэн хартаабха таришa ургуулха промышленна арга энэ ган гасуур зун үндэр баян ургаса абахадань туһална. Эндэ плантациин гектар бүриһөө 170 центнер хартаабха хуряагдана.

Областиин бусадшье ажахынууд эртын ба дундуур болзорто [illegible] хартаабха хуряажа байнхай. Оронойпромышленна түбүүдтэ 5 мянга гаран тонно хартаабха эльгээгдээ.

САРАНСК. Мордовиин механизаторнууд силос болгодохо кукуруза амяарлагдаһан аргаар хуряана. Тусхай агрегадуудтай хамта ороохо хуряалгын комбайнуул полидо гаргагданхай. Тэдэнэр кукуруза доогуур сабшахаар тааруулан тодхогдонхой. (ТАСС-ай корр.).

СОВЕТ ОРО… ДОТО…

САМОТЛОРОЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ЭРШЭ

НИЖНЕВАРТОВСК. (Тюмениин область). Суута Самотлорой уурхайе ашаглан шэнжэлдэг «Нижневартовскнефть» управлениин коллектив жэлэй эхинһээ хойшо 50 миллион тонно нефть малтан абаба. Тэрэнэй 350 мянган тонноннь түсэбһөө гадуур абтаа юм.

Суудхэдэ 1 миллион тонно нефть малтаха гэһэн энэ табан жэлэй зорилгодо болзорһоонь урид хүрэхын түлөө дэлгэрһэн социалис мурысөөн урда табигдаһан графигһаа үрдихэдэнь туһалһан байна. Барилгашад илангаяа шалгараа: тэдэнэр 150 гаран скважина ашаглалгада оруулаа юм. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһанһаа олон болоно.

85 шахуу миллион тонно шэнгэн түлишэ малтаха жэлэйнгээ даабарине нефть олзоборилогшодой болзорһоо урид дүүргэхэдэнь энэ туһалха байна, — гэжэ ТАСС-ай корреспондент онсолон тэмдэглэнэ.

ТОН ЕХЭ ГҮНЗЭГЫДЭ

НЕФТЯНЫЕ КАМНИ. (Азербайджанай ССР). Каспиин нефтьшэд 140 метр гүнзэгы уһан доро скважина үрэмдэжэ эхилбэ. Апрелиин 28-най нэрэмжэтэ уурхай дээрэ хүдэлжэ эхилһэн «Каспромнефть» гэһэн шэнэ конструкциин тамаржа ябадаг үрэмдэлгын түхеэрэлгэ 140 метрэй гүнзэгые дабаха арга олгоо.

Энэ түхеэрэлгээр үрэмдэгдэһэн түрүүшын скважина 4500 метр гүнзэгыдэ оршодог нефтеэр баян хүрьһэ задалха юм. Уһан дорохи телевидениин системын туһаламжаар үрэмдэлгын ябаса шалгагдажа байха. Тусгаар хэгдэһэн түхеэрэлгэ долгинуудай хүсые бууруулжа, һалхи шуургатай үдэрнүүдтэшье ажаллаха арга олгохо юм. Харин Каспиин далайн энэ хубида жэлдэ 300 шахуу үдэрынь иимэ байдаг.

АЛТАЙ ОРООҺО ХУРЯАЖА ЭХИЛБЭ

БАРНАУЛ. Алтайн ороохо тушаан абалгын бүхы предприятинуудта шэнэ ургасын ороохон орожо эхилбэ. Хизаарай механизаторнууд ороохо жэгдэ сохижо, хадажа захалаа. Хизаарай тарялашад хуряалгын техникые саг болзортонь заһабарилһан, ипатовайхидай жэшээгээр хуряалга-зөөлгын 1530 комплекс эмхидхэһэн байна. Техническэ хангалгын ба заһабарилгын звенонууд, запасной частьнуудые һэлгэхэ фонд байгуулагданхай. Диспетчерскэ албан хүдэлнэ. Олохон ко[…]нууд вахтын арга [...]жэ, хоёр халаанда [...]

Ороохо тушаан [...] дайшье халуун хаһ[...]лээ. Сезоной эхилтэ[...]нэр ороохо тушаан [...] бүхы предприятину[...]нэдхэн заһаһан, авт[...]нууд болон К-700 [...] тракторнуудай ашаа[...]ха 40 шэнэ талмай [...]һэн байна.

ХАНИ БАРИСА[…] ТУХАЙ БАЛЕ[…]

АЛМА-АТА. Орь[...] хамта фортепьяно [...] гүйсэдхэгдэхэ П. [...]скиин түрүүшын ко[...] хүгжэмөөр Казахай[...]эй гүрэнэй классичес[...]тарай ансамблиин [...] «Хореографическая [...]зия» гэһэн балет ка[...] ород арадуудай хан[...] саае магтан алдар[...] Казахстанай һайн [...] Росситай нэгэдэһэ[...] жэлэй ойдо шэнэ зу[...]рюулагдана.

Совет засагай үед[...]дэй ород уран бэл[...] эдэбхитэй хабаадалга[...] Казахстанда мэргэжэл[...]реографическа иск[...] мүндэлһэн юм. Хори[...] национальна зүжэг — [...]бановагай «Легенда о [...]птице» ба «Хиро[...] М. Сагатовай «Альян[...] Серкеваевай «Аксак-[...] ород болон совет ко[...]торнуудай классическа[...]ледүүд Казахай сцен[...]рэ табигдадаг.

Казахай балетнэ[...]тивүүд Европын [...] Азиин олохон орон[...] амжалтатайгаар гаст[...] ябаһан байна.

«АТОММАШ» АЙЛШАДЫЕ УГТАНА

МОСКВА. «Атомм[...] хүдэлмэришэдтэй [...] Москвагай кинем[...]фистнууд барилгын [...] тэмдэглэбэ. СССР-эй [...]дай артист, кинорe[...] С. Герасимов түрүүтэй [...]гой бүлэг ажал ябуу[...] габшагай барилгада ер[...] Тэдэнэр харагшадые [...] фильмнүүдтэй танилс[...] зохёохы түсэбүүдээрэ[...] баалдана.

— Табан жэлэй то[...]рилгануудай ажалшад[...] экранай уран бэлигтэ[...]рилсаа холбооной һа[...] заншалые энэ гастр[...] үргэлжэлүүлнэ, — [...] СССР-эй Кинематогр[...]нуудай холбооной пра[...]дэ мэдээсээ. Доной [...] дээрэ бүхы союзна р[...]ликануудһаа ерэһэн к[...] ажал ябуулагшад хо[...]содог юм. Эндэ киноле[...]нууд эмхидхэгдэнхэй. [...]нэй хүдэлмэридэ м[...] режиссёрнууд, акт[...] киногой мэргэжэлтэ[...] баадалсадаг.

«Атоммаш» хадаа [...]матографистнуудтай [...]хы харилсаа холбоо б[...]дэг олохон ажалша к[...]тивүүдэй нэгэн б[...] Һүүлэй үедэ тэдэнэр [...] бүхы нютагуудта ара[...]нофестивальнууд бол[...]цертнүүдые үнгэргэжэ, [...] миллион ажалшад т[...] хараһан байна. Сверд[...] Тюменскэ областьнуу[...] Казахстанай хото го[...]даар СССР-эй арада[...]тистнар Н. Крючков, Ладынина, Л. Смирно[...] Санаев болон бусад [...]лёор ябаа. РСФСР-эй [...] бэшэ хүрьһэтэй зоны [...] Архангельска област[...] родуудта кинофестива[...] амжалтатайгаар үнгэрэ[...]нематографистнууд [...]ноярска хизаарай [...] Алас-Дурнын харагш[...] уулзажа, танилсаха [...] БАМ дээрэ, мүн Омс[...]ластьдо фестивальн[...] үнгэргэхөөр хараалагд[...] (ТАС[С])

Оролдосо хэшээлэй үрэ ехэ

Манай Загаһатын совхоз урданһаа хойшо хони үсхэбэрилдэгээрөө республика дотороо суурханхай. Хониной үүлтэр һайжаруулха хэрэгтэ гушаад жэлэй туршада оролдоһон Ленинэй орденто Пунсок Дарижапович Дарижаповай үүргэ ехэ юм. Мүнөө тэрэнэй хэрэгыень саашань үргэлжэлүүлжэ ябаһан залуу мэргэжэлтэд Надежда Жамсуевна Жамбалова Александр Алексеевич Хаданов хоёр мүн лэ һайн үрэ дүнтэйгөөр хүдэлжэ байнхай.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ ажахымнай найман хонишод зуутанай зэргэдэ гараа. Тодорхойлбол, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Цырен-Ханда Цыреновна Дамшаева, Анна Михайловна Жамсудинова, Намжил-Доржо, Елизавета Дондоковтоной бүлэ, Цыбжит Найданова, Григорий Михайлов болон бусад оролсоно. Шалуевтанай бүлэ хонин бүриһөө 5,6 килограмм нооһо абажа, нүхэд соогоо шалгарба. Бүхы дээрээ манай совхоз 19 мянган хонитой юм. Мүнөө жэлдэ совхозоороо хонин бүриһөө дунда зэргээр 4,2 килограмм нооһо хайшалжа, бүхы дээрээ 800 тонно нооһо гүрэндэ тушаагаа.

Энэ жэлэй хайшалалгада Чисаанын дунда һургуулиин һурагшад эдэбхитэйгээр хабаадажа, 13 мянган хониной нооһо хайшалһан байна. Мүнөө совхозоймнай бүхы ажалшад, һургуулиин үхибүүд, пенсионернүүд үбһэ тэжээл бэлэдхэхэсэ гаранхай. Хорёод залуушуулһаа бүридэһэн звено гар хажуураар габшахаяа «Борзо» гэжэ газарта ошобо. Энэ бригадые комсомолой эмхиин секретарь Зоя Цыбикжапова хүтэлбэрилнэ.

Хэжэнгэ. Ц. САМБОЦЫРЕНОВА.

Таряа хуряалгын түрүүшүүл шалгарна

РОСТОВСКО ОБЛАСТЬ. КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, Песчанокопско районой «Путь Ленина» колхозой звеньевой, Социалис Ажалай Герой Н. В. Переверзева, Ставрополиин механизаторнууд — Социалис Ажалай Герой Ипатовска районой «Янушевский» совхозой Д. Е. Лесняк, Красногвардейскэ районой Ждановай нэрэмжэтэ колхозой Ажалай Улаан Тугай орденто Н. И. Мальцев гэгшэд тарна түргэн хадалгаар эрхим мэргэжэлтэд юм. Тэдэнэр таряа хуряалгые һайн шанартайгаар үнгэргэхын түлөө социалис мурысөөнэй договор баталһан байна. Тэдэнэй ударидадаг гурбан звено таряа хуряалгын үедэ 190 мянган центнер ороохо сохихобди гэжэ шиидэһэн юм.

Нина Васильевна Переверзевагай ажалай амжалтанууд орон доторoo мэдээжэ. Тэрэнэй звено жэл бүри дүрбэн комбайнаараа колхозойнгоо таряалангай гурбадахи хубиие хуряагаад, һүүлээрнь бусад ажахынуудта туһалдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбайнернуудай звеное даагшад (зүүн гарһаа) — Николай Иванович Мальцев, Нина Васильевна Переверзева, Дмитрий Егорович Лесняк ба Ждановай нэрэмжэтэ колхозой отделениие эрхилэгшэ Николай Васильевич Хрипков гэгшэд Н. В. Переверзевагай звеногойхидой таряа хуряаха поли дээрэ.

ТАСС-ай фотохронико.

АЖАЛАЙМНАЙ ЗАЛУУ ХАЛААН

ҮЙЛЭДБЭРИИН БРИГАДАНУУДТА

...манай орон дотор «Хэһэн ...мални минии республикын ...алтай ниилэнэ» гэһэн уряа ...ю ажалай четверть соогоо ...гшад хүдэлдэг болонхой. Республикымнай ажахынуудта ...үүлиин һурагшад ехэ ту... хүргэдэг юм. Жэшээлбэл, ...манай райондо бүхыдөө ...9 һурагшад ажалай хэдэн ...г болоод ажахынуудта хү... байна. Нёдондо тус ...ндо ажалай ба амаралтын ...лагерь, 8 лесничество, мал ...лаха 12 звено, барилга- ...барилгын 6 бригада эм... ...хидхэгдэһэн байха юм. Һур... ...иин үйлэдбэриин бригада... ...гэшүүд 20 мянган тол... ...хониной ноохо хайшалаа, ...центнер хартаабха, 2545 ...тнер куузику, 2304 цент... ...капуста ургуулжа, 29 цент... ...үбһэ тэжээл, 1800 центнер ...витаминтай ногооной гурил ...эдхээ юм. Тэрэшэлэн рай... ...дотор 234 гектар ой модо ...ургуулжа, 572 мянган модо ...ал, нарһанай 1145 кило... ...грамм борбоосгой суглуулаа. Нёдондо Баргажанай, Бар...-Адагай, һүбын һургуу...иин үйлэдбэриин бригада... ...оксо илгаржа, районой ...сөөндэ түрүү һуури эзэ... ...һэн.

Мүнөө жэл район дотор 318 ...газар һурагшадта даал... ...данхай. Тэндээ хартаабха, ...корнеплод ургуулдаг ...һургуулинуудай 8 лесни... ...тэдэ мүнөө хамтадаа 514 ...бүүд хүдэлнэ, ажалай 22 ...тэ 861 һурагшад ажал... ...һаяхан районой һургуу... ...уудта ошожо, һурагшадай ...ажалтай танилсаһан ...абди.

Баргажанай дунда һургуу...иин үйлэдбэриин бригада 450 ...үүнтэй юм. Тэдэнэй зарим ...хирпиисын болон крах... ...үйлэдбэрилдэг заводууд... ...һургуулиин лесничествэдэ ...ай байра, теплицэ барил... ...хабаадалсана.

...ургуулиин газаа баригда... ...байһан теплицэ харабабди. Эндэ 5 хүбүүд барилгада ...хабаадалсана. Теплицээ мүнөө ...хоожо дүүргэбэл, өрэхэ ...дэ һургуулиинь столово... ...родой эдеэгээр хангагдаха ...гэжэ һургуулиин за... ...Л. А. Гаськова хөөрэнэ. Һургуулиин дэргэдэхи туршал... ...участогта элдэб янзын мо... ...сэсэгүүд, огородой гряд... ...нууд эндэ жэрылдэн хара... ...на. Эндэ үхибүүд огородой ...ног ногоо түүнэ, уһална. 7-...«в» классай һурагшад ...Агафонова ба Оля Кар... ...эндэ хүдэлхэдэ һонирхол... ...гэжэ мэдүүлнэд. Бүри ба...классһаа эхилээд, үхибүүд ...хүдэлмэритэй танилсана. ...ээлхэдэ, 3-дахи «б» клас... ...һурагша Жанна Васильева ...гурбадахи үдэрөө хү... ...э. Тус участогта гансашье овощ, жэмэс болон бусад ургамалнуудые ургуулна бэшэ, мүн һонирхолтой туршалгын хүдэлмэри ябуулдаг байна. Энээн тухай участогые даагша, биологиин багша Г. В. Зверькова дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө. Новосибирскын селекциин ба ургамал шэнжэлгын институдай научна хүдэлмэрилэгшэ Г. В. Руденко гэгшын даабаряар һурагшад һонирхолтой туршалга үнгэргэнэ. Жэшээлхэдэ, хартаабха, үгэрсэ, помидор ургуулхадаа хэрэглэһэн элдэб шэнжэлгэнүүдээ тусхай дэбтэртэ дэлгэрэнгыгээр бэшэдэг байна.

Өөрынгөө хэһэн ажалай дүнгүүдые намартаа һургуулида үнгэргэгдэхэ «Ургасын һайндэр» гэһэн заншалта үдэшэдэ согсолжо яһала омогорхохол байха. Мүнөө энэ участогай ажалые харуулһан альбом Москвагай ВДНХ-да эльгээгдэнхэй юм.

Нестерихын һургуулиин хүбүүд, басагад 20-дохи ПМК-гай участогые даагша Н. И. Лесковой хүтэлбэри доро эндэ норконуудай байра, шэнэ фермэ барижа эхилһэн юм. Эдэ байрануудай шалыень хүбүүд цементээр хушажа байгаа. Харин басагадынь газарыень жэгдэлжэ, тэдэндэ ехэ туһа хүргэнэд. Хүдэлхэдэ хүндэ бэшэ гү гэжэ һонирхохо домнай «бараг даа, хүдэлхөөр, гансал цемент худхадаг түхеэрэлгэмнай муугаар хүдэлнэ» гэжэ 8-дахи «в» классай һурагша Роман Хобраков хэлэнэ. Үнэхөөрөөшье, тэрэнһээ боложо хайран сагаа эдинэбди гэжэ ажалай нэгэдэлэй бригадир В. Н. Мингалеев дэмжэнэ. Үхибүүд һайнаар эдеэлдэг, тосхоной захада хоёр квартиратай гэр соо байрланхай гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Энээнэй удаа Уланай дунда һургуулиин капуста ургуулдаг звенонуудтай танилсабабди. Эндэ 3 гектарта нэмжыһэн тарилгые 9-дэхи «б» классай һурагша Светлана Гармаевагай хүтэлбэрилдэг звено һайнаар харууһална. Энэ звеногой ургуулһан капуста мүнөө эдеэшэжэ, томонууд болонхой юм. Хартаабха, олон жэлэй ногоо ургуулха звенонуудта һурагшад баһал хүдэлдэг байба.

Ажалшадай амаралтын газарай үзэсхэлэнтэ һайхан байгаали олоной анхарал татадаг юм. Эндэ һурагшад анханда палатканууд соо байрлажа, ажалайнгаа четверть соо хүдэлдэг байһан юм, харин мүнөө жэл ажалай амаралтын лагерь баригдажа байнхай гэжэ районой гэгээрэлэй таһагай инспектор Л. П. Гомбоева хэлээ һэн. Эндэ һургуулиин багшанар М. Э. Молонов, Ц. Б. Тыхэев, К. Г. Гармаев гэгшэд үхибүүдэй ажалай ба амаралтын лагерь шэнээр барижа байна. Энэ һайшаалта хэрэгынь бусадта жэшээ болохо ёһотой. Юундэб гэхэдэ, олон ажахынууд һургуулинуудай һурагшадай үйлэдбэриин бригадын лагерьнуудые байгуулха ёһотой аад, хэрюусалгатай энэ уялгаяа бэелүүлдэггүйнь мэдээжэ ха юм. Жэшээлхэдэ, энэ районой мехлесхоз Баргажанай дунда һургуулида ажалай ба амаралтын лагерь бариха аад, мүнөө болотор эхилээдүй. Энэ ушарһаа боложо, мүнөө жэл Хүнтэйдэ иимэ лагерь дахяад нээгдээгүй.

«Солнышко» гэжэ нэрлэгдэһэн элүүр энхын ба ажалай пионернүүдэй лагерь Нестерихэ тосхонһоо холо бэшэхэнэ оршодог юм. Эндэхи үхибүүд лагериин дэргэдэхи талмайгаа сэбэрлэхэ, огородто хүдэлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана гэжэ пионернүүдэй лагериин директор В. П. Фёдоров хөөрэнэ. Баргажанай, Бодоной совхозуудта нарһанай шэлбүүһэ бэлэдхэһэн байна. Эндэхи үхибүүдэй амаралтынгаа сагые һонирхолтойгоор үнгэргэхын тула ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдана. Саг үргэлжэ концертнүүд, кино харуулагдана, элдэб экскурсинууд үнгэргэгдэнэ. Гэхэ зуура, эндэ шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Нэн түрүүлэн энэ лагерьта кадрнууд, ажаллаха хүнүүд дуталдана. Мүнөө жэл ВЛКСМ-эй Областной комитет, республикын Гэгээрэлэй министерство, Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт энэ лагериие хүдэлмэришэдөөр, мэргэжэлтэдээр хангаха асуудалда онсо анхарал хандуулаагүй. Тиимэһээ районой гэгээрэлэй таһаг өөһэдынгөө багшанарые эндэ хүдэлхөөр томилһон байна. Жэшээлхэдэ, Үүрэгэй дунда һургуулиин багша Ю. С. Тышкенова энэ лагериин үхибүүдэй дунда һонирхолтой ажал ябуулаа юм.

Тиихэдэ ВЛКСМ-эй райкомой түлөөлэгшэдэй тус лагерьта ошожо, туһа үзүүлдэггүйнь харамтай. Кадрнуудаар хангаха асуудалда мүн лэ анхарал хандуулнагүй.

Зунай аяма халуун үдэр энэ лагериин үхибүүд уһанда шунгажа һэрюусэхэ аргагүй. Юундэб гэхэдэ, нёдондо жэл баригдажа эхилһэн бассейн мүнөө болотор дүүрэээгүй, эндэ бани мүн лэ баригдаагүй бшуу. Тиимэһээ арадай депутадуудай райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо В. Г. Гонгаров, гэгээрэлэй таһагые даагша А. Х. Филиппов, үхибүүдэй байшангай директор В. Я. Варнавский гэгшэд ерэхэ жэлдэ үхибүүдые зунай ажалай, амаралтын четвертние һайнаар эмхидхэжэ, бассейн, бани барихабди гэжэ гүйсэд найдуулна. Энээнние районой олон тоото эмхи зургаанууд бултадаа дэмжэхэ, туһалха зэргэтэй.

Тиихэдэ үхибүүд гансашье ажалаараа омогорхоно бэшэ, мүн һайнаар амарна бшуу. Баргажанай районой өөһэдэйнь лагерьнуудта 518 үхибүүд, ондоо районуудай — 314 үхибүүд болон бусад амаралтын газарта хамтадаа 1044 үхибүүд амарна. Тус районой «Барилдаан» гэжэ нэрлэгдэһэн спортивна лагерьта 151 үхибүүд бэеэ һорино, амарна гээшэ. Колхозуудай хоорондын «Искра» гэһэн пионернүүдэй лагерь һая нээгдэжэ байба. Ушарынь гэхэдэ, хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй профсоюзай обком, гэгээрэлэй профсоюзуудай областной совет саг болзор соонь энэ лагериие нээхэ асуудалнуудые гүйсэд шиидхээгүй байшоо.

Баргажанай дунда һургуулиин үхибүүдэй амардаг хүүгэдэй талмай ошожо харабабди. Эндэ амаржа байһан багашуул уһанда орохоёо ошоһон байба. Зунайнгаа амаралтые хүхюу зугаатайгаар тэдэ үнгэргэнэ, гэжэ ВЛКСМ-эй райкомой инструктор С. Любовникова хөөрэнэ. Районой пионернүүдэй байшангай хүдэлмэрилэгшэд һонирхолтой хүдэлмэри ябуулха зуураа, үхибүүдэй зунай амаралтын үедэ горитой анхарал хандуулнагүй гэжэ тэмдэглэхээр. Ган гасуур энэ жэлдэ үхибүүд ажахынуудта өөһэдынгөө горитой хубитые оруулна. Мүнөө һургуули бүхэндэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын звенонууд ажаллана. Малшад, таряашадай үхибүүд энэ үе соо ехэ туһа хүргэдэг заншалтай.

Үхибүүдэй зунай ажал, амаралта һайнаар бэлдэһэн һургуули, түрэлхид ба олон тоото эмхи зургаанууд саашадааашье энээндэ онсо анхаралаа хандуулдаг баиха зэргэтэй.

Б. ДОРЖИЕВА,

СИБИРИИН УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ БАТА НҮХЭСЭЛ

РСФСР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин нүүдэл секретариат 1961 оной зун анха түрүүшынхиеэ Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн байгаа. Л. Соболев, А. Кешоков, Н. Доризо, В. Катаев, Л. Кассиль болон бусад элитэ уран зохёолшод энэ ехэ зүблөөндэ хабаадалсаһан юм. Манай газетын штатнабэшэ корреспондент, ниитын эрдэмэй институдай хүдэлмэрилэгшэ Э. Уланов Сибириин хэдэн автономито республика болон областьнуудаар һаяшаг аяншалжа ерээд, Сибириин литература, уран зохёолшод тухай статьягаа манда дурадхаа.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Яхадай болон Буряадай филиалнуудай научна экспедици Тува, Хакас, Хадата Алтайн арадуудай ажабайдал, искусство болон уран зохёолтой танилсаһан, мүн Эрхүү, Красноярск, Минусинск, Новокузнецк гэхэ мэтэ Сибириин олон тоото хотонуудаар һара тухай аяншалһан байна.

Хаанта Россиин хэдэн олон үндэһэ яһатад гээгдэнги ядуу байһан тула, хоорондоо ямаршье харилсаагүй байгаа, харин мүнөө али бүхы аха дүү арадуудай литература зэргэ алхалан, асари ехэ хүгжэлтэдэ суг хүрэжэ ерээ ха юм.

Мүнөө ород болон совет уран зохёолшодой хэдэн мянган эрхим зохёолнууд хари хэлэн дээрэ хэблэгдэнэ, мүн эндэ Сибириин уран зохёолшодшье өөрынгөө горитой хубитые оруулалсадаг байна. Жэшээлбэл, Салчак Токагай бэшэһэн суута «Слово арата» гэһэн трилоги СССР-эй Гүрэнэй шанда хүртэһэн, дэлхэйн арадуудай 22 хэлэн дээрэ оршуулагдаһан байха юм. Һүүлэй үедэ оронойимнай түбэй хэблэлнүүдтэ Буряадай уран зохёолшодой зуу гаран ном хэблэгдэн гараһан байна. Эдэнэй олонхинь хэдэн олон хэлэн дээрэ оршуулагданхай. А. М. Горькиин нэрэмжэтэ РСФСР-эй гүрэнэй шанда, Николай Островскиин нэрэмжэтэ Бүхэсоюзна конкурсын дипломуудта хүртэнхэй юм. Жэшээлбэл, Чехословакида И. Калашниковай, К. Балковай туужанууд, Ц-Ж. Жимбиевэй «Галмогой жэл» гэһэн роман хэблэгдэһэн байна.

Ород совет болон хари гүрэнэй литературын классигуудай бүтээлнүүд буряад, яхад, тува, хакас, алтайн арадуудай хэлэн дээрэ оршуулагдана. Мэдээжэ совет уран зохёолшод залуу национальна литературые хүгжөөхэ хэрэгтэ бага бэшэ хубитаяа оруулалсадаг, аха дүү ёһоор туһаламжа үзүүлдэг гээшэ. А. С. Новиков-Прибой 1920 онһоо эхилээд, Солбонэ Туяатай нүхэсэжэ, бэлигтэй поэдые «Кузница» гэһэн уран зохёолшодой суута нэгэдэлдэ орохыень уриһан байгаа. Тэрэл үедэ Солбонэ Туяагай «Сэсэгтэ тала» гэһэн шүлэгүүдэй суглуулбари буряад хэлэн дээрэ анха түрүүшынхиеэ хэблэгдэн гараа бэлэй. Буряад совет литературын үндэһэ һуури табигша Х. Намсараев 1931 ондо М. Горькитой уулзаһан юм. Энэ уулзалга тухайгаа Хоца Намсараевич «Агуухэ хүнтэй уулзаа һэм» гэһэн статья соогоо иигэжэ дурсан хөөрэнэ: «Тэрэнэй сэсэн үгэнүүд, бодолтой зүбшэлнүүдынь Алтан гадаһан мэтээр зохёохы замыемни гэрэлтүүлээ бэлэй... Агуухэ зохёолшотой уулзаһан тэрэ майн һайхан нэгэ үдэрые зүүдэндээшье мартахагүйб». Ц. Цыдендамбаев, Ц-Б. Бадмаев, Б. Мунгонов, А. Бальбуров, Ц-Ж. Жимбиев гэгшэдэй зохёолнуудые Всеволод Иванов шэнжэлһэн юм. Тиихэдэ Александр Твардовский литературна институдта һуража байхаһаань хойшо залуу поэт Николай Дамдиновта саг үргэлжэ туһалдаг байгаа. Владимир Тендряков, Сергей Крутилин, Кайсын Кулиев гэгшэд Михаил Жигжитовэй зохёохы замдань мүн лэ бага бэшэ туһаламжа үзүүлһэн байна. «Михаил Жигжитов хадаа ганса совет литературадашье бэшэ, харин бүхэдэлхэйн литературада хаа-яахан ушардаг хоморой бэлигтэнэй нэгэн мүн» — гэжэ В. Тендряков хэлэһэн юм.

Мүнөө Сибириин арадуудай литературын хүгжэлтэ тухай мэдээжэ эрдэмтэд болон шүүмжэлэгшэд: гэшүүн-корреспондент Г. Н. Ломидзе, эрдэмэй докторнууд З. С. Кедрина, М. Н. Пархоменко, Н. И. Черанкин, В. М. Пискунов, Галина Белая, мүн Р. Г. Бирмухамедов, В. Д. Оскоцкий, Л. Якимова гэгшэд бэшэдэг байна. Москвагай шүүмжэлэгшэ А. Турков 1980 ондо «Байгал» журналай дүрбэдэхи номерто толилогдоһон «Үе саг ба түүхэ» гэһэн статья соогоо алтайн зохёолшод Э. Палкинай, Д. Каинчинай, яхад С. Данилсай, буряад Б. Ябжановай, Ц. Галановай, нанаец Г. Ходжерой зохёолнуудые шэнжэлэн үзэхэ юм.

Тэд литературануудай харилсаанай асуудалнууд гансашье ниислэлэй эрдэмтэдые һонирхуулна бэшэ. Сибириин эрдэмтэд мүн лэ энээндэ гол анхаралаа хандуулжа, горитой хүдэлмэри ябуулна. «Байгалай» табадахи номерто толилогдоһон статья соогоо Хоца Намсараев, Степан Сарыг-оол, Даширабдан Батожабай, Кызыл-Эник Кудажи гэгшэдэй бүтээлнүүд тухай һанамжануудаа Тувагай залуу литературовед Зоя Самдан дэлгэрэнгыгээр хэлэжэ үгөө.

Хадата Алтайн залуу уран зохёолшо Бронтой Бедюровэй «Тэнгэриин сэргэ», «Үнгэтэ орьёл хаданууд», «Мүндэлһэн һара» гэһэн номуудынь «Литературная газета», «Литературная Россия», газетэнүүдтэ «Уран зохёолой шэнжэлэл» гэһэн журнал соо толилогдоһон эрилтэ ехэтэй шүүмжэлэгшэдэй бэшэһэн статьянууд соо үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байха. Бронтой Бедюров 1967 ондо Литературна институдта һурахаяа ошоходоо, тэндэ Намжил Нимбуев, Разиль Валеев, Олег Манджиев гэгшэдтэй тон дүтөөр нүхэсэһэн байгаа. Энээн тухайгаа Бронтой иигэжэ дурсан хөөрэнэ:

— Бидэ тиихэдэ һаяхан лэ хори наһаяа хүрэжэ ябаһан үетэн, аха дүү мэтээр эжэлшэһэн нүхэд ябаабди. Пушкин, Лермонтов, Твардовский, Назым Хикмет болон суута япон поэт Исикава Такубоку гэгшэд манай тон ехээр дурладаг поэдүүд байгаа. Намжил нүхэрнай гайхалтай һонор, нимгэн сэдьхэлтэй хүн байгаа. Тиимэһээл ялас гэмэ хурсахан миниатюрануудые, табан мүртэй танка гэдэг япон түхэлэй шүлэгүүдые зохёохо дуратай һэн. Тиигээд тэдэ шүлэгүүдээ Намжил «табан далитай дальбарааханууд» гэжэ энхэрэн нэрлэгшэ бэлэй...

Тувагай соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, СССР-эй Верховно Соведэй депутадаар гурба дахин һунгагдаһан «Улуг Хем» гэжэ альманахай редактор Леонид Чадамба гэгшэтэй мүн лэ эндэ, Уран зохёолшодой холбоондо уулзаа һэмди.

— Залуу ябахадаа, Буряадай элитэ уран зохёолшо Хоца Намсараевтай дүтөөр танилсаха золтой байгааб, — гэжэ Леонид Борандаевич бидэндэ хэлээ һэн. — Манай бэлигтэй уран зохёолшо Салчак Тока Хоца Намсараевтай тон дүтын нүхэд байһан юм, шэнэ социалис ажабайдал, мүндэлжэ байгаа национальна литература тухай үни удаан хөөрэлдэгшэ һэн.

Хоца Намсараевтай танилсаһан тухайгаа тодорхойгоор хөөрэжэ үгэхыень гүйхадамнай, Леонид Борандаевич иигэжэ хөөрэбэ:

— 1945 оной июль һарада үнгэргэгдэһэн Верховно Соведэй сессидэ хабаадалсаһан байгааб. «Октябрьская» гостиницада Сибириин түлөөлэгшэд байрлаа һэмди. Эгээл тэндэ хараха янзада томоотой түбшэншье һаа, хөөрүү хүхюун зантай нэгэ хүн намда дүтэлжэ, түрүүн монголоор, һүүлдэнь буряадаар: «Та хаанахибта?» гэжэ асуугаа һэн. Би монгол хэлэ мэдэхэ байжа: «Тувагай автономито областьһооб» — гэжэ харюусабаб. Иигэжэ Хоца Намсараевичтай анха түрүүшынхиеэ танилсаа һэм. Хожомынь бүри дүтөөр танилсажа, шабинь болохо золтой байһан байгааб.

Дахин уулзахадаа, Леонид Борандаевич гамнан хадагалһан хуушан фото-зурагаа бидэндэ харуулаа һэн. Энэ зураг дээрэ Хоца Намсараев залуу шабитаяа буулгагданхай...

Иигэжэ үргэн Сибириин хизаар, областьнуудай элдэб наһанай уран зохёолшодтой уулзахадаа, республикынгаа мэдээжэ хүнүүд тухай һайн һайн үгэнүүдые дуулажа, сонособжо ябахада, хэды аятай гээшэб!

Э. УЛАНОВ,
ниитын эрдэмэй институдай хүдэлмэрилэгшэ, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ГҮРЭНЭЙ ШАНАРАЙ ТЭМДЭГ

ГАВАНА. Кубын Министрнүүдэй Соведэй гүйсэдком гүрэнэй Шанарай тэмдэг баталба. Тусхай комиссиин шиидхэбэриин ёһоор шанараараа дэлхэйн эрхим зүйлнүүдһээ дутуугүй продукци иимэ тэмдэгтэ хүртэхэ байна. Нормо тогтоодог Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ Рамон Дариас пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, национальна 20 ондоо продукциие гүрэнэй Шанарай тэмдэгтэ хүргэхэ тухай асуудал мүнөө үедэ шиидхэгдэжэ байна гэжэ мэдүүлбэ. Тэрэнэй тоодо оронойхилын саана худалдадаг гол зүйл — саахар, Хосе Мартин нэрэмжэтэ металлургическа заводой продукциин зариманиинь, тамхин, манго гой шүүһэн, грейпфрут, кубынхидай дуратайгаар худалдан абадаг «Экскамбрай» гэһэн сыр, «Коппелия» гэжэ морожено, пивын элдэб сортнууд ороно. Гүрэнэй Шанарай тэмдэгтэ хүртэмөөр продукци бүтээн гаргаха гээшэ предприяти бүхэнэй нэрэ хүндын хэрэг гээшэ гэжэ Р. Дариас хэлэбэ. — Гэхэтэй хамта энэ тон харюусалгатай хэрэг гээшэ. Туйлаһан амжалтануудаа бүри батадхажа, хилын саагуур суурхамаар продукци бүтээн гаргаха гэжэ гүрэнэй Шанарай тэмдэг уялгална.

ПАКШСКА АЭС-эй БАРИЛГА ДЭЭРЭ

БУДАПЕШТ. 1982 ондо ашаглалгада оруулагдаха Пакшска атомна электростанциин түрүүшын блогые туршалгада бэлэдхэлэй хаһа эрээ.

— Пакшска АЭС шэнги иимэ томо, иимэ орёо барилга хэхэ гэшэ Венгридэ гансаартань тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ байгаа гэжэ ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, барилгын главна инженер Э. Балог хэлэбэ. — Манай барилгые интернациональна барилга гэжэ дэмы нэрлэдэггүй ёһотой. АЭС-эй барилгада 60 гаран предприяти хабаадалсана. Гол түхеэрэлгэнүүдынь Советскэ Союзһаа асарнабди. Станциин хүдэлжэ эхилхэдэ хэрэгтэй болохо 800 венгер мэргэжэлтэд СССР-тэ тусхай һургуули гаража ерээ. Воронежһоо ерэһэн олон мэргэжэлтэд мүнөө Пакшда хүдэлнэ. АЭС-эй түхеэрэлгэнүүд мүн Чехословакиһаа, Болгариһаа, Венгриһээ, ГДР болон аха дүү бусад оронуудһаа асаргадана.

Пакшда атомна электростанци барилга хадаа Венгридэ тон ехэ удха шанартай Венгриин промышленность урдань хилын саанаһаа асаргадаг байһан орёо оньһон техникые бүтээн гаргадаг боложо шадаа. Пакшска АЭС-эй эгээ ехэ удха шанарынь юун бэ гэхэдэ, тэрэнэй бүхы дүрбэн блогой ашаглалгада тушаагдахада, Венгридэ хэрэглэгдэдэг электрын бүхы элшэ хүсэнэй 25 процентнь эндэһээ дамжуулагдадаг болохо байна.

(ТАСС).

АЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮДҺЭЭ

ҮНДЭР НЭРЭДЭЭ ХҮРЭМӨӨР

...атерина Дылыковна Хяа...ай районой Хираанай-Адаг ...тосхондо түрэһэн, хү...һэн, ажалайнгаа нам... ...захалаа һэн. Тэрэ түрэл ...оодоо һаалишанаар хү... ...байтараа, гэр бүлөө... ...Бэшүүр тосхон нүүжэ ...ээр 12 жэл болохоёо ...на.

...Эндэ ерээд байхадаа хуу...ин дадаһан ажалаа һэлгэ... ...шэнэ мэргэжэлдэ һура... ...ушартай болоо. Хүн зо... ...ажаһуудалай хэрэглэм... ...хангалгын Бэшүүрэй ком... ...надта оёдолшон болоожо ...үдлөөд туршаха болоо гэ... ...бодол түрэбэ. Тиигэжэ ...атерина Токтохоева эрэ... ...үлэй гадар хубсаһа оёдог ...эгэй гадар үмдэ оёдог ...хүдэлмэридэ ороо бэ... ...

...Тэд эхэнэр хүндэ эрэшүү... ...хубсаһа абаһаар оёжо ...гээшэ тиимэ бэлэн ...бэшэ байшоо. Урдань ...үмдэхэ ямар нэгэн ...оёжорхиходо бараг ...агша һэн. Харин мүнөө... Тэрэ гэһээр 12 жэл үнгэрөө шахуу. Энэ ута хугасаада хэжэ байһан ажалдаа ёһотоор дүршэжэ, комбинадай эрхим оёдолшодой нэгэн болонхой.

Бригадада, хүн бүхэндэ үдэрэй, һарын, кварталай, жэлэй даабари үгтэдэг гуримтай. Зүгөөр түсэбэй дүүргэлтэ имагтал захилай оросоһоо дулдыдадаг шуу. Нормын ёһоор хэһэн үдэр соо дүрбэн үмдэ оёжо тушааха зэргэтэй юм. Харин Катя табые оёжо үрдиһэн лэ байдаг. Тэрэнэй оёһон хубсаһанда дутуу дунда, хайша хэрэгээр бүтээһэн юумэн гэжэ огто ушардаггүй бшуу.

Юрэдөө, хүнэй һанаанда таарама, зохидшоомоор юумэ оёхо гээшэ оролдолтын лэ хүсэн ха юм даа. Элдэбын зон байха, иимэ тиимэ гэхээ һанахал. Хэды тиигэбэшье Екатерина Дылыковнагай оёһон захатые хэн нэгэн голоо, заһуулаа гэжэ байгаагүй.

— Екатерина Дылыковна ехэ журамтай, мэргэжэл түгэс оёдолшон гээшэ. Энэрхы сэдьхэлтэй, коллектив соогоо хүндэтэй болоһон хүн. Тэрэ коммунис ажалай ударник гэһэн үндэр нэрэ зэргэ хэдэн жэл удаа дараалан зүүжэ ябадагаараа бүришье суута гаранхай.

М. АШИРОВА,
хүдөө бэшэгшэ.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэһэнэй һүүлээр

«СААШАДАА ҺУРГААЛ БОЛОГ!»

Иимэ гаршагтай статья манай газетын байгша оной июлиин 9-нэй номертэ толилогдоо һэн. Хамниин совхоз район соогоо хони үсхэбэрилдэг ажахынуудай эгээл томонь гэжэ тоологдодог. Хониной тоо толгой олошоруулха, ашаг шэмынь дээшэлүүлхэ талаар һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ нилээд хүдэлмэри хэгдээ. Гэбэшье энэ жэлдэ тус ажахыда «сагаан алта» хуряалгын дутуу дундатайгаар эмхидхэгдэһэнние шаналхаар гэжэ тэндэ хэлэгдэһэн байна.

Арадай депутадуудай Захааминай районно Соведэй гүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин начальник Г. Ш. Дамбаев газетымнай редакцида иимэ харюу эльгээбэ.

Танай газетэдэ толилогдоһон статья соо хэлэгдэһэн дутуу дунданууд зүб байгаа. Тэрэнние усадхаха талаар совхозой дирекци, партком, зооветмэргэжэлтэд шухала хэмжээнүүдые абаа юм. Хүдэлмэриин шанар һайжаруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ асуудалаар Бүргын, түбэй болон Хуртагын хайшалалгын пунктнууд дээрэ суглаан үнгэргэгдөө һэн. Ноохо хайшалга дээрэ хүдэлжэ байһан һургуулиин һурагшад дүршэл ехэтэй хайшалагшадта даалгагдаһан байна. Тиимэһээ совхоз район соогоо бараһаа түрүүн ноохо хайшалгаяа дүүргээ, 34 центнер ноохо түсэбһөө гадуур гүрэндэ тушаагаа.

ХУБИТАЯА ОРУУЛАЛСАНА

Научно-үйлэдбэрилгын республиканска ветеринарна лабораториин коллектив ехэшье бэшэ һаа, хаба шадалайнгаа зэргээр эб найрамдалай совет фондо хубитаяа оруулжа байдаг заншалтай юм. Жэшээлхэдэ, тэдэнэр нёдондо 415 түхэриг энэ фондо оруулһан һаа, мүнөө тэрэнһээ бага бэшэ мүнгэ оруулха хүсэлтэй хүдэлмэри ябуулжа байна.

Лабораториин хүдэлмэрилэгшэд — таһагые даагша Е. А. Тюменцева, врач К. В. Алексеева, АХЧ-ийн начальник О. Д. Гомбоев болон бусад эб найрамдалай, амгалан байдалай арюун нангин хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадана.

Ч. БУДАЖАНАЕВА.

Хилын саанаһаа

ТАСС АПН

Великобританиин посольствын дэргэдэ олон хүнэй хабаадалгатай демонстраци боложо, Ольстерто полицейскэ харша ябуулгануудые эрид усадхаха гэһэн эрилтэ табиһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Дублинай үйлсэнүүдэй нэгэндэ.
ЮПИ—ТАСС-ай фото.

Тусгаар брошюра болгон гаргагдаба

РЕЙКЬЯВИК. Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVI съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн тоосоото элидхэл тусгаар брошюра болгогдон эндэ хэблэгдэбэ. Энэнь ислан хэлэн дээрэ барлагдаһан КПСС-эй съезднүүдэй материалнуудай түрүүшын хэблэл болоно.

Энэ шухала документые ислан хэлэн дээрэ хэблэлгэ тон ехэ удха шанартай юм, — гэжэ Эб найрамдалай Исландиин комитедэй түрүүлэгшэ Х. Харальдссон мэдүүлбэ. Уласхоорондын гол асуудалнуудаар СССР-эй баримталдаг хараа бодолнуудтай танилсаха, эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ, шахардуу байдалые һуларуулжа үргэлжэлүүлхэ талаар совет дурадхалнуудые шудалха арга боломжо оронойолониитэдэ олгоно бшуу.

Коммунис байгуулалтада совет хүнүүдэй туйлаһан амжалтанууд, совет арадай һуудал байдалые һайжаруулха гол зорилготой шэнэ табан жэлэй түсэбүүд КПСС-эй XXVI съездэдэ КПСС-эй ЦК-гай хэһэн тоосоото элидхэлһээ илангаяа хадуугдана, — гэжэ тэрэ зааба.

ДЕЛИ. Нейтронно бомбо дүүрэн хэмжээгээр үйлэдбэрилжэ эхилхэ гэһэн Американ засаг захиргаанай шиидхэбэрые Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет эрид буруушаана, — гэжэ эндэ пресс-конференци дээрэ ВСМ-гэй президент Ромеш Чандра мэдүүлбэ. Дэлхэйе ядерна дайнай аюулда оруулха талаар Холбоото Штадуудай шэнэ аюултай һэдэлгэ хэжэ байхада эб найрамдалые хүсэдэг бүхы хүнүүд һанаа амар байжа шадахагүй, гэжэ тэрэ үргэлжэлүүлбэ.

ВСМ-гэй үүсхэлээр октябриин 24-һөө 31 болотор дэлхэйн олон оронуудта нейтронно буу зэбсэг түхеэржэ эхилхэ тухай США-гай шиидхэбэрие буруушааһан олониитын кампани үнгэргэгдэхэ байна, гээд Р. Чандра мүн лэ мэдээсээ.

Р. Чандрын пресс-конференци

Вашингтон ба Исламабад хоёрой хоорондо баталагдаһан сэрэгэй хэлсээе тэрэ шангаар шүүмжэлээ. Тус хэлсээнэй ёһоор Пакистан американ шэб шэнэ буу зэбсэг абаха болоо юм.

Советскэ Союзай эб найрамдалта шэнэ үүсхэлнүүдые, тобшолон хэлэбэл, ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXXVI сессиин зүблэхэ зүйлдэ «Ямаршье түхэлэй буу зэбсэг замбуулинай дайдада тараан байлгахые хориһон договор баталха тухай» асуудал оруулха гэһэн СССР-эй дурадхалые ВСМ-гэй президент үндэрөөр сэгнээ. Уласхоорондын шахардуу байдалые һуларуулха ба буу зэбсэг хуряаха талаар СССР-эй дурадхалнуудые дэмжэхэ гээшэ түби дэлхэйн бүхы үнэн сэхэ хүнүүдэй уялга болоно. — гэжэ Р. Чандра мэдүүлһэн байна.

Эрид шанга хэмжээ абаха шухала

ПРАГА. Нейтронно буу зэбсэг үйлэдбэрилжэ эхилхэ тухай президент Рейганэй шиидхэбэрие Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн федераци эрид шууд шүүмжэлнэ, — гэжэ эндэ толилогдоһон ВФП-гэй мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Энэ шиидхэбэринь уласхоорондын байдалые муудуулна, шахардуу байдалые һуларуулха хэрэгые гэдэргэнь тэхэрюулхэ туршалга болоно. Энэ һэнгэргүй шиидхэбэринь ажалшадта, профсоюзууд болон бүхы хүн түрэлтэндэ харша ябуулга мүн гэжэ ВФП тоолоно.

Буу зэбсэг бүтээлгые зогсоохо, дэлхэйн ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха талаар Советскэ Союзай болон бусад социалис оронуудай тодорхой ба бүтэмжэтэй дурадхалнуудые оруулаад байһан үедэ США-гай засаг захиргаан буу зэбсэг бүтээлгые дэбэргэхэ гэжэ оролдоно.

Буу зэбсэг, илангаяа ядерна буу зэбсэг бүтээлгые зогсоохын түлөө тэмсэл үргэлжэлхэ ёһотой. Дэлхэйн хархис хүсэнүүдые номгодхохын тула, түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэнтэй хамта нейтронно бомбо үйлэдбэрилхэ шиидхэбэриһээ арсахыень США-гай правительствые ба тэрэнэй союзнигуудые баадхахын тула эрид шууд хэмжээнүүдые абахые, шахардуу байдалые һуларуулха тухай хэлсээнүүдые эхилхые уряалжа, Европын ба бүхы дэлхэйн бүхы ажалшад болон профсоюзуудта Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн федераци хандана.

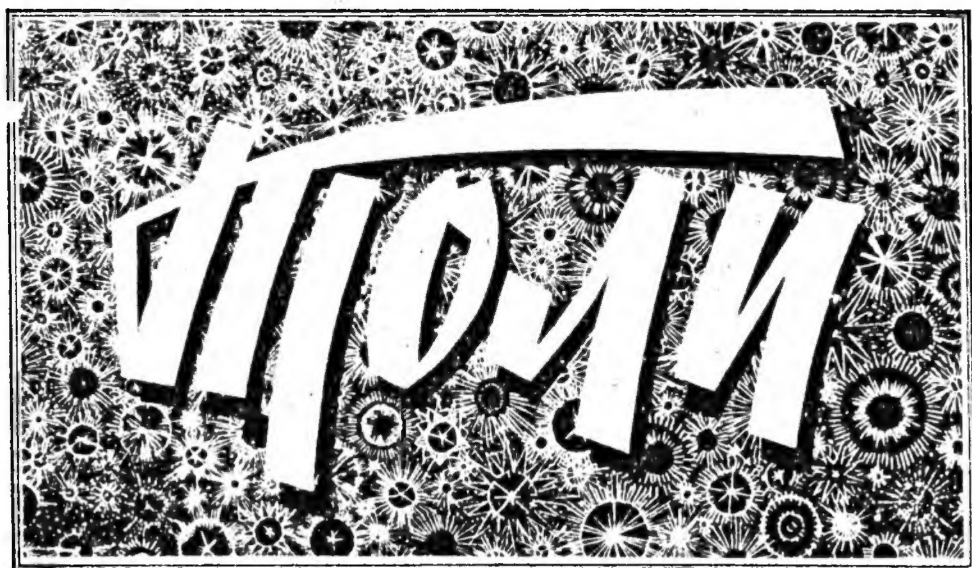
ИРАН-ИРАГАЙ ЗЭБСЭГТЭ ЗҮРИШЭЛДӨӨН

БЕЙРУТ. Абадан шадархи Иранай газарта һүниндөө дотолпонһоо уламжалан, Ирагай сэрэгүүд дайсанай 267 солдадые усадхан хорогоо, гээд Ираган сэрэгэй гол командовани мэдээсэнэ. Тэрээнпээ гадна Сумар, Менмак ба Дизфуль гэпэн районуудта Иранай үшөө 41 солдат алуулагдаа. Дайсанай 1 танк, 2 бронетранспортёр, ашаанай 4 машина ба бусад сэрэгэй техникэ усадхагдаһан байна.

Һүүлэй 48 час соо урда фронтын элдэб участогуудта Иранай сэрэгүүд 400 гаран ирак солдадые хүлһөөнь буулгаа, 22 хүн плендэ абтаа, — гээд Иранай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй нэгэдэмэл штабай ээлжээтэ мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Энэ ябуулын үедэ 7 танк, 10 артиллерийскэ буу, буу зэбсэгэй 15 склад ба 4 бульдозер үгы хэгдээ гээд мэдээсэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

АЖАЛШАДАЙ МАНИФЕСТАЦИ

БАРУУН БЕРЛИН. «Буу зэбсэг яаралтай түргэнөөр бүтээлгэдэ бэшэ, харин социальна хэрэгләмжэнүүдтэ мүнгэ ехээр һомолхо!» гэһэн плакадуудые засагаархидай политикые буруушаажа, үйлсэдэ гараһан Баруун Берлинэй хэдэн мянган хүн зон барижа ябаа. Олон хүн зоной хабаадалгатай манифестаци Баруун Берлинэй түбтэ митингээр түгэсөө. Гэр байрын ба газарай участогуудай түлөөһые хэтэрмэ ехэ болгодог гэр байрын эзэдые митинг дээрэ үгэ хэлэгшэд элишэлэн шүүмжэлээ. Өөһэдынгөө эрхын түлөө тэмсэдэг залуушуулые мүрдэхэеэ болихые тэдэнэр эрилтэ табяа.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

Ц-Б. БАДМАЕ

ЯБАГАН ЗАГДА

Гансаханшье шара солхообо
Газаашань үлүү гарганхгүй.
Хатуу хуулиин статьягай
Хажууханаар тойрон
гаража ябаад,
Арайхан мүнгэ хүсөөжэ.
Аршаантын совхоздо хүдэлдэг
Олзоев Загда бухгалтер
Одоол машинатай болобо ха.
Ялагар улаан «Москвичтай»
Ядаралгүй хэдыхэн гүйлгэбэ ха.
«Түмэр хүлэгынь» тиигэһээр
Түгдэржэ,
ханяажа,
халууржа.
Урда хүлөө доголжо,
Урагшаа ябахаа болибо ха.
Тэрэ гэһээр Олзоев
Танихын аргагүй,
хубилаяхай,
Салингаашье гэртээ асарнагүй,
Шарайнь гэжэ саарһан мэтэ.
«Олохол!» гээд лэ гүйлгэнэ,
Орой,
эртүүр ярана.
Карбюратор-марбюратор.
бензин,
Картер-маартир.... ,
Тоолошогүй.
Нэгэндэ табина «Экстра».
Нүгөөдэдэнь —
портвейн, шампанска,
Шабганса, Загдын эхэ,
Шаб байса мэдүүлбэ:
—Хэрэгтэ хэрэггүй түмэр,
Хүнэгтэй солидол,
бен
Байрадаа юундэ оруулха юм.
Байхын аргагүй —
үнэр т
Аргагүй толгойм үбдэнэ,
Амиды дээрээ арилхам, —гээд
Хубсаһа хүнжэлөө суглуулхадаа,
Хүрьгэндөө
гаража ябашаба.
—Шүдхэр даһаа,
хамаг сагаа
Шүрэб мушхажа,
тонш
Машина дороол хэбтэнэлши,
Манда сэдьхэлээ табинагүйш.
Һамганшни хэн бэ?
Би гү? Ал
Һархинсаг энэ машина гү?
Бүхы гэрнай унтаритаяа
Бензинэй үнэр шэнгэшоо,
һалахам шамһаа,
хүрөө, —
һамганиинь һахы-һалаг
Заахан басагаяа хүтэлөөд,
Захын үйлсэдэ,
эсэгындэ
Забдагүй түхеэрээд ябашаба,
Загда гансаараа үлэшэбэ,
Һамган тэрьелшэһэн,
эжынь ябашаһаа
һангиршаһан машинатай
газаагаа,
Хатаһан хилээмэ мэрэхэдэжэ,
Хүйтэн уһаар даруулжа,
Гэрэйнгээ өөрто уйдахадаа,
Гансаараа һуудаг болобо ха.

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

ДАЙШАЛХЫ СОЛОТОЙ БҮЛЫИХИД

Эрхүүгэй областиин Алайрай районой Ныгдэ гэжэ буряад тосхондо ажаһуудаг Василий ба Агриппина Николаевтан 7 үхибүү хүмүүжүүлжэ, хүл дээрэнь гаргаа һэн. Эхэ, эсэгэнь үхибүүдээ Эхэ орондоо дуратайгаар, үнэн сэхээр, ажалша бэрхээр һургахые оролдодог байгаа. Энэ оролдолгынь үрэ дүн элитэ һэн. Юуб гэхэдэ, үри хүүгэдынь түрэл оронoo хархис дайсадһаа хамгаалхадаа, эрэлхэг зоригой үльгэр жэшээ харуулһан, ажал хүдэлмэридөөшье урагшаа һанаатай, зориг ехэтэй хүнүүд болоһон байха юм.

1940 ондо Николаевтанай ехэ хүбүүн Григорий Буряадай багшанарай институдай 2-дохи курсда һуража байгаа. Энэл жэлдэ үшөө хоёр хүбүүдынь — Алексей ба Степан хоёр энэ дээдэ һургуулида мүн лэ ороо һэн. 1940 оной намар империалистнуудай үүсхэлээр советфин дайн эхилһэн. Григорий Николаев һайн дураараа санашадай батальондо бэшүүлжэ, баруун зүг тээшэ мордоһон юм. Теэд дайн байлдаанай газарта хүрэтэрнь, булимтарагшад бута сохигдоһон байгаа. Сэрэгшэн Николаев Забайкалиин сэрэгэй округто албаяа үргэлжэлүүлжэ, артиллериин полкдо наводчигоор томилогдоо бэлэй.

Уданшьегүй Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агуухэ дайн эхилээ. Григорий Николаев командирнуудые һургадаг курсануудта эльгээгдээ. Нэгэ хэды сагай үнгэрһэнэй удаа тэрээндэ «младша лейтенант» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо һэн.

Энэ үедэ Григориин хоёр дүүнэр — дээдэ һургуулиин 1-дэхи курсын студентнэр Алексей ба Степан хоёр Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агуухэ дайнда мордожо, офицерскэ кадрнуудые бэлдэлгын курсануудта эльгээгдээ бэлэй. Һуралсалаа дүүргэхэтэйгээ сасуу Алексей Николаев саперуудай подразделениие командалһан юм. Байлдаан, тулалдаануудта хатуужажа, ямаршье аюулһаа тунхаришагүй сэрэгшэн болоо. Сапер нэгэл дахин алдуу хэдэг гэһэн үгэ тон лэ зүйтэй бшуу. Юуб гэхэдэ, тэрэ минэ табихадаашье, дайсанай минэ бэдэржэ олохо-доошье үхэлэй үүдэндэ ябана ха юм. Офицер Алексей Николаев 1914 ондо Белорусси хүрэһэн, эндэхи газар дайдые фашис булимтарагшадһаа сүлөөлхын тула бүхы хүсэ шадалаа, зориг тамираа гаргалсаһан. Харин дайсадые бута сохитор оройдоол хахад жэл шахуу үлөөд байхада, тэрэ баатарай үхэлөөр унаһан юм.

Николаевтанай гурбадахи хүбүүн Степан богонихон болзорой курсануудые дүүргэһэнэй удаа морин сэрэгшэдэй частьда эльгээгдээ. Тиин Украина хүрэтэр дайлалдажа, морин сэрэгэй эскадронииe командалагшаар томилогдоо бэлэй. Эгээл эндэ, Борошиловградска областиин Белое тосхоной дэргэдэ, 1943 ондо харата дайсадай һомонһоо унаһан юм.

1945 оной май һарада Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агуухэ дайн совет сэрэгшэдэй илалтаар дүүрэжэ, агуухэ баяр баясхалан болоо. Тиихэдэ оронойнай зүүн хилэнүүд тэшэ дүгташаһан дайсадта шанга харюу үгэхэ хэрэгтэй байгаа. Николаевтанай бүлын 4 гэшүүн милитарис Японой Квантун арамиин сэрэгшэдтэй дайлалдахаар мордоо бэлэй. Олон үхибүүдэй эсэгэ, бүлын аха захань Василий Мадаевич стрелково частиин бүридэлдэ дайлалдаһан юм. Ехэ хүбүүн Григорий артиллериискэ полкын взводые командалһан, удаань дивизионой штабай начальнигаар томилогдоһон. Японой хархис хүсэнүүдэй һүнөөгдэһэнэй удаа Буряад орондоо бусажа ерээд, партийна һургуули дүүргэһэн байна. Хореод жэлэй туршада партийна ба совет органуудта хүдэлөө. Республикын Хэрэглэмжэ хангалгын министрэй орлогшын түшаалһаа наһанайнгаа амаралтада гараа һэн.

Энэ бүлын үшөө нэгэ хүбүүн — Фрунзе Николаев баһал дайн байлдаанда зориг шадалаа туршаа. Тэрэ 1925 ондо түрэһэн. Түрэһэн үдэрынь суута совет полководец М. В. Фрунзын түрэһэн үдэртэй тудалдаһан байгаа. Тиимэһээл түрэлхидынь хүбүүндээ иимэ нэрэ үгэһэн юм. Тэрэ Алас-Дурна зүгтэ дотоодын хэрэгүүдэй министерствын сэрэгүүдтэ алба хэһэн, ахалагша лейтенант нэрэ зэргэтэй ябаһан юм. Мүнөө үедэ Донбасс хотодо инженерээр хүдэлдэг.

Гэхэһээ гадна, Николаевтанай бүлын ехэ хүбүүн Григорий Васильевичай наһанай хани нүхэр Мария Тимофеевна медицинын албаһай лейтенант ябаһан. Тэрэ сэрэгэй соединениин начальнигай орлогшоор алба хэһэн намтартай.

Николаевтанай дүтын түрэл, спортын мастер, мэргэн буудалгаар уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ нэгэнтэ бэшэ шалгараһан Петр Николаев һая Белоруссии болон Украинаар аяншалаад ерэхэдээ, Алексей ба Степан Николаевуудай хүүр дээрэһээ адха шорой асарһан, тиин Улаан-Үдэдэ хүдөөлүүлэгдэһэн эсэгынь — Василий Мадаевичай хүүр дээрэ адхаһан байна.

Юрын нэгэ буряад бүлын совет арадай илалтада оруулһан хубита тухай уншагшадта хөөрэхэ гэһэн хүсэлни энэл даа.

О. ЦЫБИКОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Николаевтанай бүлынхидһөө дайнда хабаадалсагшад: (зүүн гарһаа) В. М. Николаев, ехэ хүбүүниинь Григорий, тэрэнэй наһанайнь хани нүхэр Мария, Алексей, Степан ба Фрунзе Николаевууд.

Авторай фото.

ЗУУН ЖЭЛЭЙ БУУ

Арад зоной түүхэтэй холбоотой юумэнүүд гэхэдэ, эдлэл, зүүдхэл, зэр зэмсэг саг жэлэй үнгэрэн ошохо бүри шухагта тоологдожо, олоной анхарал татадаг. «Хатуу эд — ханзын эзэн» гэжэ буряад арадай оньһон үгэ соо хэлэгдэдэг байгаа.

Намда бирдан (бирдаанха) буу бии юм. Мүнөө тэрэнээ онлоохоноор гартаа барижа харабаб. Сэмгэн дээрэнь бүргэд тамгаһаа эхилээд зурытар бэшэһэн бэшэгыень уншанам: «Тулын хаанай буугай завод. 1881 он, № 65 1965» гэжэ аржыса бэшээтэй байна. Энэ буу зуун наһа наһалба гээшэ. Гурбан дайнда хабаадаһан зэбсэг, түүхын бодото гэршэ мүн болоно. Энэ буугай түүхэ баян. Тон наринаар хадагалагдажа байһаниинь мүн гайхалтай юм.

Яруунын аймагай Эгэтэ нютагта Тайлууд гэжэ нэрэтэй үни холын түбхинэн һууһан ород тосхон бии юм. Мүнөө «Дружба» колхозой нэгэдэхи отделени болоно. Эндэ ород тарлашад хэрээснэгүүд һуудаг һэн ха.Ородууд хадаа хаанай сэрэгэй албанда татагдадаг байгаа. Яков солдат гэжэ алдаршаһан энэ деревниин хүн олон жэлдэ сэрэгэй албанда ябаад, империалис нэгэдэхи дайнда габьяатай дайлалдажа, хэдэн медальтай бусажа ерэхэдээ, буутаяа эндэхи хасагай хубиин мэдэлдэ эльгээгдээ һэн ха.

Яков солдадай дүүнь партизан болож0, улаантанда мордоходоо энэ буу үргэлжэ ошоо. Граждан дайнда хабаадажа, сагаантаниие даралсажа, нютаг орондоо зүблэлтэ засаг тогтоолсоод бусахадаа, буугаа хаянгүй асаржа хадагалһан байна. Яков наһагай болоод байхадаа хадагалжа байһан буугаа Эгэтэ нютагайнгаа унаган нүхэр Махюу гэгшэдэ бэлэглэхэдээ «ута зам гаталһан, оюун түүхэдэ хабаадалсаһан, эрэ хүнэй һүлдэ буу гээшэ даа. Хаянгүй хадагалжа байгаарай», — гээ һэн ха. Махюу ангууша бэшэ байһан хадаа олон жэл соо ехэл наринаар хадагалжа ябаа. Махюугай хүбүүн Сэбэг ехэ болоходоо айхабтар бэрхэ ангуушан болож0, энэ буугаар бугa, хандагайн гадартайе, шэлүүһэнэй бүдэртэйе, араатын халтарые һайса олзолжо, агнуурииигаа түсэб хэдэн жэл удаагаар дүүргэжэ, суута гараһан юм гэгшэ.

Би 1936 онһоо Эгэтэдэ багшалжа эхилхэдээ энэ хүнтэй анха түрүүн танилсажа, саашадаа нүхэд болоо бэлэйбди. Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агуухэ дайнай жэлнүүдтэ Махюу Сэбэг (Цыренжапов Сэбэг) Эгэтын зүблэлэй түрүүлэгшээр хүдэлжэ байхадаа нютагтаа сэрэгэй бэлэдхэл ударидадаг һэн. Энэ бирдан буугаараа залуу хүбүүдтэ сэрэгэй хэшээл үнгэргэхэдөө сагаалса буудуулдаг байгаа. Эндэ хүшэр хүндэ сагта тусхай зүбшөөлтэй болож0, колхозойнгоо гэшүүдые ангай мяхаар хангадаг, гүрэндэ мяха тушаадаг байһан гэхэ. Дайнай һүүлээршье, Сэбэг түүхэтэ буутаяа хахасадаггүй бэлэй.

1947 оной үбэл Сэбэг нүхэрни хүндөөр үбшэлжэ, наһа барахынгаа урда тээхэнэ буугаа намдаа дурасхаал болгон бэлэглэһэн юм. Энэ буу би гушан дүрбэн жэл соо наринаар хадагалжа ябааб. Энэ буугай түүхэ бэшээд, нютагайнгаа музейдэ тушаахаб гэжэ һанадаг һэм. Мүнөө тэрэ буу Тула хотын буугай заводой музейдэ табигдаха болонхой. Зуун жэлыень тэмдэглэжэ, түрэл городыень хүргэжэ үгэхын урда «Буряад үнэн» газетынгаа уншагшадые һонирхуулха дуран хүрэнэ.

Ц. НОМТОЕВ,
уран зохёолшо.

ПРАВДА БУРЯТ

Нэгэдэхи хуудаһанда ... гооборишье һаань — ... дөө» — республикын ... хынуудта тэжээл бэлд ... ябасые харуулһан мэд ... нүүд. ТАСС-ай ... ТАСС-ай һүүлэй шэн ... иин.

Хоёрдохи хуудаһанд ... рилгада — найдамтай ... за. «Хирпиисэ мүнөөд ... рэгтэй» — Ю. Васил ... статья. «КПСС-эй XXV ... дын шиидхэбэринүүдые ... лүүлхын түлөө» — ... сэлнүүдэй суглуулбари ...

Гурбадахи хууда ... «Табин жэлдэ таһа ... гүйгөөр» — Д-Н. Ра ... вай статья. Хилын саа ... абтаһан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хууд ... «Субботын үдэрэй га ... Һанаһанаа хубаалдах ... уринабди. «Манай аж ... лаг город ямар гээш ... РСФСР-эй габьяата ур ... рааша А. Сахаровс ... статья.

СЭНХИР ЭКР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАМ

«Орбита». 8.55—Дамжу ... программа. 9.00 — «Вр ... 9.40 — Углевизэй гимн ... 10.00 — «АБВГДейка». 10 ... «Таанад, түрэлхидтэ!».

Улаан-Үдэ. 11.05—Шэн ... нин (буряадаар). 11.15—Х ... гэй ажалшадта зорюулаг ... хүгжэмтэ дамжуулга.

Орбита. 11.55—«Эд ... элбэг ехээр үйлэдбэр ... 12.25—«Спортлотогой» 3 ... тираж. 12.35—Уһан спор ... СССР-эй чемпионат. 14.1 ... «Мэдээжэ аад, юрэ бусы ... мэн». 15.15—«Мүнөөдэр— ... дэлхэйдэ». 15.30—«Дуб ... ский»—уран һайханай ф ... 16.45 —Политическэ шэн ... шэ Л. А. Вознесенскиин ... рөөн. 17.15—«Һолонгоо ... дай уран бэлигэй телепро ... мануудай 4-дэхи уласхоо ... дын фестиваль. «Индиин ... жэм ба хатар». 17.45—«З ... нок». Парагвайн Компар ... ЦК-гай нэгэдэхи секретарь ... тонио Майданын хуби ... тухай. 18.15 — Мультф ... 18.35 — «Саг тухайгаа, ... хайгаа»—баримтата ф ... Социалис Ажалай Герой ... А. А. Сурковой ажаб ... ба уран зохёол тухай. 19 ... «Мүльһэн арена дээрэ»— ... фильм. 20.20—«Таманко»— ... һайханай фильм. 22.00— ... мя». 22.35—СССР-эй ар ... артист И. Ильинский Н. Г ... лиин «Старосветскэ пом ... гууд» гэжэ повесть унш ... 23.20—«Хари гүрэнэй эстр ... аялганууд». 00.30—Футбо ... СССР-эй чемпионат. «Чер ... морец» (Одессэ)—«Дина ... (Киев). 02.00—Шэнэ һонин ...

ХОЁРДОХИ ПРОГРАМ

Орбита. 11.05—С. Про ... ев. Хүүгэдэй хүгжэм. Фи ... концерт. 11.25—«Харгы за ... аюулгүйгөөр дабшаха».

Улаан-Үдэ. 11.35—«Мал ... и океан»—уран һайх ... фильм. 13.55—Баримтата ф ... мүүд. 14.35—«Факел» за ... шуулай программа.

Орбита. 15.15—«Ай да, ... да» гэжэ онтохон. Ленингра ... Гүрэнэй куклануудай те ... фильм-зужэг. 16.05—«Дуун ... 17.10—Кинопанорама. 17. ... О. Иоселиани. «Пока арб ... перевернулась». Москвагай ... Гоголиин нэрэмжэтэ д ... атрай фильм-зужэг. 20.3 ... «Хүгжэмтэ киоск». 21.00— ... галан нойрсогты, бага ... Сагаан арһахан»—мульт ... 21.15 — «Элүүр э ... байлга» — эрдэм-дэлг ... гын программа. 22.00— ... мя». 22.35—«Звон уход ... лета»—уран һайханай ф ... (1, 2 серинүүд).

Редактор Р. Б. ГАРМА

„ХОННЁОШ МУХАРЮУЛХАЯА ЯЛАЛАЙБДИ, ХАЛАГ!"

Будамшуу

Хэбэд номин Хэжэнгын районой харьяата һуурин, нютагуудта хэды гоёб даа. Хайшаашье хара, илангаяа хабар, зунай сагта нуга сабшалангынь байгаалиин зүйһэн бадарма һайхан сэсэгүүдээр бүрхөөгдэжэ, нюдэ алдама нэлэнхы хабтайһан талаарнь адуу малынь атар лан бэлшэжэ ябахал. Эгээл нимэл ехэ газар, уһанайнгаа, ой тайгынгаа барагдашагүй гэхээр баялигыень улам арьбадхажа, арад зонойнгоо дунда холуур суурхагшад Хэжэнгэдэ олохон лэ байха. Тиибэшье һаань хүн бүхэнэй һанаа сэдьхэл, хараа бодолынь хэзээдэшье адли байдаггүйнь харамтай. Һаяхан би Хэжэнгын районой ажахынуудаар айлшалжа, газар дайдынь гоё һайханда сэдьхэлээ ханан ябаһан аад, зоболонгүйхэнөөр зонойнгоо дунда зугаалжа, хүхижэ байһан хүнүүдэйнь зарим нэгэнэйнь зохидгүйхэн ааша гаргажархидаг байһыень дуулахадаа баһал зэбүүрхэжэл һалааб.

Та уншагшад, эхинһээнь эбхэжэ хөөрэбэл, энэмнай нимэл удхатай юм.

1954 ондо түрэһэн, «50 лет Октября» совхозой дүрбэдэхи отделениие эрхилэгшэ Эрдэм Цыренович Жамбалов Ушхайгада ажаһуудаг. Тиихэдэ ашаанай томо автомашинын жолоошон Дагба Базарович Базаров түрэл Хэжэнгынгээ совхоздо ажалладаг байха. Саашань хэлэбэл, Хэжэнгын мехлесхозой Доодо-Худанай лесничествын ойн харуулшанай тушаал даажа абаһан Булат Нимбуевич Ринчинов Хүхэ-Дободо түбхинэнхэй. Эдэ гурбанай хэзээнһээ хойшо ханилжа, хэды шэл хатуу хараханиие шабхан шэлээһыень эндэ тогтожо хэлэһэнэйшье үлүү ха. Дурсагдагша гурбан нүхэдэ дүйдаа хэлсэжэ, дүндаршагүй баялигтай ой тайгынгаа гүрбэлзэмэ һайхан ан гүрөөлыень хюдажа хороохо хүсэлэнтэй байһандань зүрхэ алдамаар һэн.

...Намжаа дулаахан нажарай нэгэ бүгшэм үдэшэ эдэ гурбан ажалай һүүлээр уулзалдажа, золголдоһоной-хиие сэржэмдэхээр шиидэбэшье, лаб дээрэ шүүһэтэйхэн мяха шорложо шараха аргагүй байхадаа, буу зэбсэгээ түхеэржэ, тайгын наагуур нэмжыһэн тарянай полиин захаар шалаагаа гарган автомашинаар дэншэргэе гэлсээ ха юм. Тиигэжэл таагдашагүй холо байһан гүрөөһэнэй миинтэ мяханда обтоходоол автомашинашье олож0, нүхэсэйнэн эдэ гурбан ханадаа эһэ, тооһондо дарагдашаһан хоёр аматануудаа абажа, һайсахан аршажа тоһодоод, шэдитэй шангаар гэрэлтүүлэн һохордуулма лаампа-фарнуудые бэлдээд, наранай шургахые хүлеэжэ, нилээд һууһан лэ байха. Боро хараанай бууһадал хэлсэжэ түхеэрһэн хулгайшан-ангуушадиай лаб олзотохо газартаа дары хүрэжэ ерэһэн гээшэ. Бүхы түхеэрһэнээ уудалжа, аятайханаар тодхон һуулгаад, гандуу энэ жэлдэ нилээд даагдаһан тарялангай полиин заха барин урагшаа дабшажал ябабад. Нэбтэ сорьёһон гэрэлтэй лаампа-фараа баригшань бусадһаа онсо анхаралтайгаар нэгэ тайгын хормойе, нэгэ полиин захые ухашалан гэрэлтүүлжэ, хаймадан харана. Энэ үедэнь нүгөөдүүлынь буунуудаа һомолонхой, сэхэ урагшаа шэртэн зэһэнхэйнүүд. Жолоошонинь автомашинаа баһал аргаахана наар, арюухан жэгдэ талыень барин дабшана. Юрэдөө эдэ гурбанай гэрэлдэ тудабал, гүрөөһэнһөө байха заахан зумбараагайншье зугадахань хүшэрхэн хэбэртэй.

Хэдыхэн саг соо харааһалжа ябаһан эдэнэрэй гэрэлдэ нэгэл юумэн тудабал ха. Сэхэ урдаһаань хоёр монсогорхон ногоон галханай ялалзахань нилээд холохонһоо обёоригдожо, мүнөөхи гурбаниие һэр-мэр болгобо. Юунэй зогсоһые лаб обёоржо мэдэхээр хүсөбэшье һаа, эдэ гурбан автомашинаяа түргэдхэхэ аргагүй ха юм. Арайхан лэ гэрэлдөөрээ урьхадаһан олзонь гэнтэ халба һүрөөд харанхыда оробол, бусалтагүйгөөр зугадашахал байна ха юм. Энээхэниие мэдэхэ, тухайлха болоһон эдэ гурбан хүлеэжэ ядан дүтэлжэ, шордогорхон эбэртэй гуранай, зүрдэгэрхэн бэетэй хуурайн байхые лаб обёорон харахадаал, зэһээд байһан буунуудаараа зэргэ шахуу наяруулжа мэдэбэ.

Һаргама гэрэлтэй лаампаһаа һохордошоһон үнөөхи гүран хуурай хоёройнай нэгэниинь туулган һомоной ашхэрээнһээ зугадажа шадангүй мухарин унаа бэлэй. Харанхы һүниин зоргоор энэ холо руу хүсэлжэ ерэгшэдэй шэрын үзүүртэ үлгэжэ шараха шүүһэтэйхэн мяхатай болоходоо баярлажа, миинтэ шаруунайнгаа нөөсые улам арьбадхахаар хүсөбэшье, бэелүүлжэ үрдингүй, балшыса бариглашоо. Ингээд лэ эдэ гурбанай буу зэбсэг гэрэлтүүлдэг лаампафарынь бүлта буляагдан абтажа, хүнгэхэнөөр бодомжолһон хүсэлынь хоролто гарзатайханаар таһалдашоо. Тодорхойлбол, зүрдэгэрхэн бэетэй гүрөөһэ нюусаар буудажа бариһандаа эдэ гурбан тус бүрээ 50—50 түхэригэй яла түлэхэ болоо ха юм. Тиигээд ерэхэдээ мүнөө эдэнэй гэмтэ ябадал энээгээр дүүрээдүй. Хэжэнгын районой арадай сүүдэ харагдажа, хэмжээ абтахаар эльгээгдэнхэй.

Хорюултай сагта хулгайгаар агнуури хэжэ хоолойгоо тэжээхые хүсэгшэд хааяахан олдоод лэ байна. Теэд эдэнэймнай харгы хаахаанагүй хаагданхай хамнай даа. Хэзээдэшье хэһэнгүй, хомхой хобдогон онидо абтагшад заабол хэһээгдэжэ, мүнгэн яла заатагүй түлэжэл һаладаг байха. Эгээл нимэһээ энэ хэрэгэй һүүлээр Хэжэнгээр ябаад ерэгшэдтэй уулзахада «Халаг даа, хоннёош мухарюулхаяа ялалайбибди. Гүзээгүйхэн гүрөөһэнэй түлөө хүн бүхэнэй аляр табин табин түхэригһөө һалаха харамтайл гээшэ» гэжэ шаналагшад бии болонхой гээд эгшэтэрээ энеэлдэхэ юм. Эдэ үгэнүүд магад үнөөхи гурбанай аманһаа алдуурһаншье байжа болоо.

Ингээд байхадаа хулгайн агнуури гансашье зарим нэгэнэй хара сэдьхэлэй халсээнһээ эхи абажа эмхидхэгдэнэ бэшэ, мүн захиргаан зургаануудай, предприятинуудай, эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй илангаяа зунай сагта элдэб түхэлэй автомашинануудаараа ажалай һүүлээр хаанашье ошоһыень, юушье хэжэ байһыень шалгажа хинадаггүй, жолоошодойнь дура зоргоор орхигдошоһониинь мүн лэ үндэһэтэй. Энээнһээ уламжалан агнуури хэхэ оройдоол эрмэлзэлгүй заримашуул сүлөө сагаа үнгэргэхэ һанаатайгаар иимэ гэмтэ ябадал гаргажа, хэһээгдэхэ болоно ха юм. Хэрбээ урдандаа һэтэ агнажа ябадаг байһан байбал, иигэжэ шаналжа голхорхошьегүй һэн ха гэжэ һанахаар бэшэ гү?

Ажал—ажабайдалай эшэ үндэһэн

ОРОЛДОО ҺАА

— Хүбүүхэмни, бишни үбгэрөөб, мэнэ мордохоб. Хилээмэ тоһондо дүрөөд эдихэдэ, амтатай гэжэ мэдээрэй, — гэжэ хүбүүндээ эсэгэнь захиша ха.

— Хододоо тоһотой хилээмэ эдижэ байха зөөри хаанаһаа олохобиб? — гэжэ хүбүүниинь һанаагаа зобонгёор асууба.

— Хэрбээ оролдожо, хүлһөө адхажа, өөртөө хилээмэ олоболшни, хододоо амтатай, тоһондо дүрэһэн шэнги һаларглаха, — гэжэ эсэгэнь харюусаба.

ГАСАЛАНТА ҮБГЭН

Үбэлэй хүйтэн нэгэ үдэр эсэгэнь одхон хүбүүтээ ой руу эльгээхээ шиидэбэ ха.

— Аба, хайшан гэжэ гансаараа би түлеэ отолжо, шаргадаа ашахабиб? — гэжэ хүбүүниинь асууба.

— Хүбүүмни, бү уйда,— гэжэ эсэгэнь аргадан һамаарууба. — Шамда Гасаланта үбгэн туһалха даа.

Хүбүүн ой руу ошобо, зүгөөр ямаршье Гасаланта үбгэниие олобогүй.

— Гасаланта үбгэн, би эндэб, наашаа ерыш, түлеэнэй модо отолоё! — гэжэ байгаад хүбүүн хии дуудажа, хуугайлжа оробо.

Хүбүүн хашхараа, бархираа, теэд Гасаланта үбгэн үгыл хадаа үгы.

Үдэр үнгэржэ, үдэшэ ойртобо, хүбүүн даараажа эхилбэ. «Үбгэн ерэхэгүй хаш даа», — гэжэ бодоод, хүбүүхэн өөрөө ажаллажа оробо.

Томо модо сабшажа унагаагаад, арай шамай богонёор гайража, түлеэгээ шаргадаа ашаад, гэртээ бусаба.

— Гасаланта үбгэн ерээгүй, зобооб даа, — гэжэ хүбүүн эсэгэдээ гомдобо.

— Хүбүүхэмни, — энеэбхилбэ эсэгэнь, — шиниие зобоһон тулиһаншни тэрэ Гасаланта үбгэн мүн ха юм...

ЭШЭМХЭЙ ЭМШЭН

Нэгэ эмшэн могилын хажуугаар үнгэрхэдөөл ходо нюураа бүглэдэг һэн ха.

— Ши нюураа юундэ халхалнаш? — гэжэ асуухадань:

«Үхэһэн хүнүүдһээ эшэнэб», —гэжэ эмшэн харюусаха.

— Юундэ?

— Эдэнэй олонхинь намда... эмшэлүүлһэн бэлэйл.

НОЙТОН АРШУУЛ

Залуу бэри айлшаар түрэлхидтөө ошобо ха Тиишэ хэр байнат гэжэ эсэгынгээ асуухада, басаганиинь харюусаба:

— Һайн даа. Танай хүрьгэн бэрхэ хүн. Нэгэл юумэ намда таагүй агша: миинии бодоходо, нюурай аршуул ходо нойтон байдаг.

Басагаяа залхуу, дан орой болотор унтанаш гэжэ эсэгэнь сэхэ хэлэжэ шадабагүй, теэд тэрээндээ зүбшэл үгэбэ:

— Харин ши, басагамни, хадамуудаа бултыень шоглолши. Эртэхэн бодоод, түрүүшээр нюур гараа угаадаг бай. Харааарай даа, аршуултнайш хуурай, нюуршниш арюухан, атаархамаар байхал.

УНАА ҺАА, БОДОХО ХЭРЭГТЭЙ

Залхуу эхэнэр, һуурин тосхоноор занжа ябатараа, түймэр обёоржорхибо.

«Миниигэрһээ утаан гарана бэшэ аабза?» — гэжэ һанаад, яаралгүй гэр тээшээ гэшхэлбэ.

— Шамдыш, түргөөр гүй, гэршни шатажа байнал! — гэжэ байгаад хүнүүд хашхахуугай түймэр тээшэ харайлдана.

— Гүйгөө һаа, —унахаш, харин унаа һаа, — бодохо хэрэгтэй, — гэбэ тэрэ эхэнэр.

Татар арадай шог ёгто зугаануудай суглуулбариһаа.

Г-Б. ТОКТОХОЕВ
буряадшалба.

САГАЙ УЛАРИЛ

МҮНӨӨДЭР республика доторнай үүлэтэйшэг байха. Зарим нютагуудта саг зуура бороо ороха. Һулахханаар һалхилха. 19—24 градус дулаан байха.

УЛААН-ҮДЭДЭ хура бороо орохогүй. Һулахханаар һалхилха. 22—24 градус дулаан байха.

Августын 16—17-ной үдэрнүүдтэ нэгэ сэлмэжэ, нэгэ бүрхэжэ байха. Хура бороо орохогүй. Үглөөгүүр манан унаха. Баруун-тээһээ секундын 2—7 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Һуниндөө 6—11, үдэртөө 20—25 градус дулаан байха. Зарим нютагуудта һуниндөө 2—7, үдэртөө 15—20 градус дулаан байха гэжэ Улаан-Үдын метеостанци мэдээсэнэ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды - 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-01669. Заказ № 188. Индекс 5901